

TİCARET ŞİRKETLERİNDE KONU DIŞI İŞLEMLER VE SONUÇLARI

Prof.Dr. Metin TOPÇUOĞLU*

ÖZET

Yeni Türk Ticaret Kanunu (TTK), ticaret şirketlerinin konu ile sınırlı ehliyet anlayışını terk etmiştir. Bu değişiklik, ticaret şirketlerinin gerçek kişiler gibi sınırsız ehliyete sahip oldukları şeklinde yorumlanmamalıdır. Yeni kanun, konu dışı işlemleri yok hükmünde kabul eden önceki Türk Ticaret Kanunu (ETK) anlayışından vazgeçmiş, esas olarak bu tür işlemlerin ayakta tutulması ilkesini benimsemiştir. Bu doğrultuda ticaret şirketlerinin hak ehliyeti genişletilmiş, fiil ehliyeti ise şirketin işletme konusu ile sınırlandırılmıştır.

Kanun koyucu, konu dışı işlemlerin geçerlilik şartlarını, üçüncü kişilerin güveninin korunması hedefine uygun şekilde anonim (ve limited) şirketlerle sınırlı olarak TTK m. 371/2 hükmünde düzenlemiştir. Ancak söz konusu hükmün uygulanabilirliği; ticaret sicilinin etkisi, tacir sıfatının sonuçları (basiretli iş adamı gibi hareket etme, ticaret unvanı kullanma yükümlülüğü) gibi temel esaslarla çatışması sebebiyle son derece sınırlıdır.

Anahtar kelimeler: *Ehliyet, tüzel kişi, ticaret şirketlerinin konusu, konu dışı işlem (ultra vires), hak ehliyeti, fiil ehliyeti, ticaret sicilinin etkisi, basiretli işadamı gibi hareket etme yükümlülüğü, ticaret unvanı kullanma yükümlülüğü, kolektif şirket, anonim şirket, limited şirket.*

THE ACTS WHICH ARE OUTSIDE THE OBJECTS OF THE COMMERCIAL PARTNERSHIP AND ITS CONCLUSIONS

ABSTRACT

The new Turkish Commercial Code (TTK) discontinued the idea of commercial partnership which is limited to the object matter. This change shouldn't be construed as if the commercial partnership has unlimited legal capacity such as the real person. The abrogation Turkish Commercial Code (ETK) has ceased the acts which are outside the objects of the company is null

* Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Öğretim Üyesi.

and void. Yet the new law accepted acts done by the organs of the company shall be binding upon it even if those acts are not within the objects of the company. In this respect the capacity to acquire rights of the commercial partnership has been broaden and the capacity to acts of the companies have been limited within the frame of the objects clause of the companies.

The legislator regulated the terms of validity of the acts which are outside the object matter accordingly the goal of protection of the third-party trust at TTK article 371/2, joint stock company (and partnership with limited liability). However, the enforceability of this provision is extremely restricted because of the confliction with the basic principles such as the effects of the commercial registers, the title of merchant results (to act as a prudent businessman, the obligatory usage of the trade name).

Key Words: *Legal capacity, legal person, the object of the commercial partnerships, ultra vires, capacity to acquire rights, capacity to acts, the effects of the commercial registers, to act as a prudent businessman, the obligatory usage of the trade name, general partnership, joint stock company, partnership with limited liability.*

A) GİRİŞ

Yeni TTK¹, ETK'dan farklı olarak ticaret şirketlerinde ehliyet kısıtlamasını (ultra vires ilkesi) kaldırmıştır. “Ultra vires”, şirketin ehliyetinin, esas sözleşmesinde yazılı işletme konusu ile sınırlandırılmasıdır².

Ultra vires ilkesinin sonucu olarak ticaret şirketlerinin konu dışı işlemleri, yok hükmündedir. Konu dışı işlemler ancak şirket sözleşmesi değiştirilerek yapılabilir. Kurucular haklı olarak, esas sözleşme değişikliğine ilişkin merasim ve güçlükler karşısında, şirket esas sözleşmesi ve ticaret unvanlarında olabildiğince ihtiyatlı ve kapsayıcı ifadelere yer vererek bu engeli

¹ RG, 14.02.2011, S. 27846.

² ETK döneminde ticaret şirketlerinin ehliyetine ilişkin azımsanamayacak kadar değerli çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalardan önemli bir kısmını içeren liste için bkz. YILDIZ, Burçak, “TTK Tasarısı’nda Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TTK m. 137 Hükmündeki “Ultra Vires” Sınırlamasının Yerindeliliğinin Değerlendirilmesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y. 2006, C. 55, S. 1, s. 322, dph. 8.

aşmak istiyordu. TTK'da, AB şirketler hukukundaki gelişmeler de dikkate alınarak konu kısıtlaması kaldırılmıştır³.

Kanun koyucu ultra vires anlayışından vazgeçmekle birlikte, konu dışı işlemleri caydıran hatta engelleyen düzenlemelere yer vermiştir. Örneğin konu dışı işlemlere girişen ticaret şirketleri hakkında fesih davası açılabilmesi, konu ile ilgili esas sözleşme değişikliklerinin ağırlaştırılmış toplantı ve karar yeter sayılarına bağlanması, ticaret şirketlerinin temsil yetkisinin konuları ile sınırlandırılması gibi. Nihayet anonim ve limited şirketler bakımından, konu dışı işlemlerin şirketi bağlamasında iyiniyet – kötünüyet ayırımının belirleyici kabul edilmesi, TTK m. 125'in işlevini kısıtlayacaktır.

B) ETK'NİN KONU DIŞI İŞLEMLERE YAKLAŞIMI

ETK m. 137 hükmüne göre, “Ticaret şirketleri hükmi şahsiyeti haiz olup şirket mukavelesinde yazılı işletme mevzuunun çevresi içinde kalmak şartıyla bütün hakları iktisap ve borçları iltizam edebilirler”. Planlı ekonomi anlayışının gereği olarak AŞ'lerin (ETK m. 280), limited şirketlerin (ETK m. 509) ve kooperatiflerin (ETK m. 486/2) kuruluşu Bakanlık⁴ iznine bağlanmış, söz konusu şirketlerin izin alınan konu dışında faaliyetlerde bulunması arzu edilmemiştir⁵. Serbest ekonomi düzeninin ağırlığını hissettirdiği 2000'li yıllarda bakanlık izni; limited şirketlerde tamamen, AŞ'ler de ise belirli şirketler istisna

³ Konu kısıtlamasından vazgeçilmesini gerektiren gerekçeler için bkz. YILDIZ, TTK Tasarısı'nda Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TTK m. 137 Hükmündeki “Ultra Vires” Sınırlamasının Yerindeğinin Değerlendirilmesi, s. 323 vd.

⁴ Kuruluş ve esas sözleşme değişiklikleri için tarımsal amaçlı kooperatifler ve üst kuruluşlarının Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'ndan, yapı kooperatifleri ve üst kuruluşlarının Çevre Orman ve Şehircilik Bakanlığı'ndan, diğer kooperatifler ve üst kuruluşlarının ise Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'ndan izin alması gerekir (Koop. K m. 3; Ek m. 1).

⁵ ETK genel gerekçesinde söz konusu maddeye ilişkin şu açıklamaya yer verilmiştir: “Millî iktisadiyatın en önemli cüzü tamları olan anonim, limitet ve kooperatif ortaklıklar için müsaade sisteminin muhafazası elzem bulunması itibarıyla ticaret ortaklıklarına bahşedilen tüzelkişilik, Medeni Kanunun 46 ncı maddesindeki genişliği arz edemez. Bu sebepten dolayı hiçbir şüpheye mahal bırakmamak için tasarının 137 nci maddesinde, ticaret ortaklıklarının tüzelkişiliği haiz olmakla beraber yalnız ortaklık sözleşmesinde yazılı konunun çerçevesi içinde kalmak şartıyla bütün hakları iktisap ve borçları iltizam edebilecekleri prensibi açıkça ifade edilmiştir. Bu bakımdan ticaret ortaklıkları diğer tüzelkişilerden farklı oldukları halde başka hususlarda Medeni Kanunun hükmi şahıslara müteallik genel hükümlerinden olan (45, 47, 48, ve 49) ncu maddeleri ticaret ortaklıkları hakkında da uygulanabilir. Bu suretle ticaret şirketlerinin de ticaret siciline kayıtlarını icra ettirmekle kişilik iktisap edecekleri, medeni hakları kullanmak ehliyetinin, kanuna ve statülerine göre bu husus için muktezi organlara malik olmaları ile başlayacağı; organların, hukuki tasarrufları veya diğer her hangi fiilleri ile ticaret ortaklıklarını ilzam edecekleri; ticaret şirketlerinin ikametgâhı, statülerinde aksine hükümler bulunmadıkça muamelelerinin tedvir edildiği mahal olacağı meseleleri açıkça halledilmiş olmaktadır”. 17.02.1951 tarih ve 198 sıra sayılı Türk Ticaret Kanunu Lâyihası ve Adliye Encümeni Mazbatası (1/150), s. 28.

tutularak kaldırılmıştır⁶. Kanun, ticaret şirketlerinin hak ehliyetini, esas sözleşmede yazılı konu ile sınırladığından, şirketin konu dışında haklar edinmesi ve borç altına girmesi mümkün değildir. Şirketin işletme konusu çerçevesine doğrudan doğruya yahut dolaylı olarak girmeyen iş veya hukukî işlemleri “yok” hükmündedir⁷.

Şirket veya işlemin karşı tarafının icazeti ile konu dışı işlemlerin geçerli hale getirilmesi imkânı bulunmamaktadır. Ticari hayatın ihtiyaçları ve şirket menfaatleri, ultra vires ilkesinin müsamahasız bir şekilde yorumlanması ve uygulanması imkânını güçleştirmiştir. Bu yüzden Yargıtay ve doktrin (çoğunluk görüşü)⁸, ETK m. 137 hükmünü olabildiğince esnek yorumlamıştır. Buna göre, doğrudan işletme konusuna girmeyen fakat şirketin ticari faaliyetlerini kolaylaştıran, işletme konusu ile bağlantılı olan veya konunun gerçekleştirilmesine fayda sağlayan işlemler, konu içi (intra vires) sayılmıştır. ETK m. 137’deki “işletme mevzuunun çevresi” ibaresinin de bu genişletici yorumu desteklediği ifade edilmiştir⁹.

C) TÜZEL KİŞİLERİN VE TİCARET ŞİRKETLERİNİN EHLİYETİ

D) Genel olarak

Tüzel kişilere ilişkin temel esaslar Türk Medeni Kanunu’nda (TMK)¹⁰ yer almaktadır. Kanun, tüzel kişinin niteliğini, kişiliğinin kazanılmasını (TMK m. 47), hak ehliyetini (TMK m. 48), fiil ehliyetini (TMK m. 49, 50), yerleşim yerini (TMK m. 51), kişiliğinin sona ermesini (TMK m. 52-54) ve uygulanacak hükümleri (TMK m. 55) genel olarak düzenlemiştir.

TMK’nın, tüzel kişilerle ilgili hükümleri, ticaret şirketleri hakkında da uygulama alanı bulur. Her bir ticaret şirketine, öncelikle hangi kanunda yer alırsa alsın emredici hükümler; sonra sırasıyla, esas sözleşme hükümleri, her bir şirket türüne özgü hükümler, TMK’nın tüzel kişilere ilişkin hükümleri, TTK’nın

⁶ “Türk Ticaret Kanunu, Vergi Usul Kanunu, Damga Vergisi Kanunu, İş Kanunu ve Sosyal Sigortalar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” (RG, 17.6.2003, S. 25141), m. 2, 5.

⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. SERDER, Selen, *Anonim Şirketlerin Ehliyeti (Özellikle Ultra Vires Doktrini ile Sınırlandırılması)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 2009, s. 165 vd.

⁸ ÇAĞLAR, Hayrettin; ÇALIŞKAN, Esra, “Anonim Şirketlere Ait Taşınmazların Satımında Ehliyet ve Temsil Sorunları”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XIV, Y. 2010, S. 1, s. 66, dph. 14-16 arasında işaret edilen yazarlar.

⁹ Bkz. ÇAĞLAR; ÇALIŞKAN, Anonim Şirketlere Ait Taşınmazların Satımında Ehliyet ve Temsil Sorunları, s. 66; SERDER, Anonim Şirketlerin Ehliyeti (Özellikle Ultra Vires Doktrini ile Sınırlandırılması), s. 121, 122.

¹⁰ RG, 08.12.2001, S. 24607.

ticaret şirketlerine ilişkin hükümleri, adi şirket hükümleri (TTK m. 126) ve nihayet diğer ticari hükümler uygulanacaktır (TTK m. 1). TTK, ticaret şirketlerinin ehliyetini, açıkça TMK m. 48'e atıfta bulunarak düzenlemiştir. Bilindiği gibi gerçek veya tüzel kişiler bakımından iki tür ehliyetten bahsetmek gerekir: Hak ehliyeti (medeni haklardan yararlanma ehliyeti) ve fiil ehliyeti. Hak ehliyeti, kişilerin haklara ve borçlara sahip olabilmesi iktidarındır (TMK m. 8, 48). Hak ehliyeti için kişinin bir irade açıklamasına veya işlem yapmasına ihtiyaç yoktur. Bu yüzden hak ehliyetinin pasif yönüne işaret edilir. Buna karşılık fiil ehliyeti kişilerin; kendi fiil ve işlemleri ile hak edebilmeleri veya borç altına girebilmeleri ehliyetidir. Hak ehliyeti ve fiil ehliyeti, birbirinden farklı ve bağımsız ehliyetlerdir. Kişilerde (gerçek veya tüzel), her iki ehliyetin birlikte bulunması gerekmez. Hak ehliyetinin aksine fiil ehliyeti, aktif bir ehliyettir (TMK m. 9, 49)¹¹.

II) Tüzel kişilerin ehliyeti

Tüzel kişiler hak ehliyetine, kendileri ile ilgili özel hükümler uyarınca tüzel kişilik kazandıkları andan itibaren sahip olur. Fiil ehliyeti ise tüzel kişinin, kanuna ve kuruluş belgelerine göre zorunlu organlarının tamamlanması (oluşması) ile kazanılır (TMK m. 49). Tüzel kişiler fiil ehliyetini organları marifetiyle kullanır (TMK m. 50).

TMK, tüzel kişilerin ehliyeti konusunda gerçek kişilere mahsus hak ve borçlar dışında herhangi bir sınırlama içermemektedir¹². TMK m. 48 hükmüne göre, "Tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler". TMK m. 48 gerekçesinde şu açıklamalara yer verilmiştir: "Böylece, yaradılış gereği sadece insanlara özgü olan ve maddede "...cins, yaş, hısımlık gibi..." ifadesiyle sınırlayıcı olarak sayılmayan nitelikler dışındaki bütün haklara ve borçlara tüzel kişilerin de ehil olduğu vurgulanmak suretiyle gerçek ve tüzel kişilerin ehliyet eşitliğini esas alan medenî hukuk yaklaşımı muhafaza edilmektedir"¹³. Kanun

¹¹ Geniş bilgi için bkz. OĞUZMAN, M. Kemal; SELİÇİ, Özer; OKTAY ÖZDEMİR, Saibe, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, İstanbul 2011, s. 40 vd; AKİPEK, Jale G.; AKINTÜRK, Turgut; ATEŞ KARAMAN, Derya, *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, İstanbul 2012, s. 268 vd.

¹² Tüzel kişilerin kendi türü ile bağlantılı olarak hak ehliyetine sahip olduğu, kendi türlerine yabancı alanlarda faaliyet göstermelerinin, bu anlamda bir sendika veya vakfın seçimlere katılmasının mümkün olmadığı ifade edilmektedir. Bkz. DURAL, Mustafa; ÖĞÜZ, Tufan, *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*, İstanbul, 2009, s. 233, 234; AKİPEK; AKINTÜRK; ATEŞ KARAMAN, *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, s. 541 vd; ÖZSUNAY, Ergun, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, İstanbul 1982, s. 61, 62.

¹³ TBMM, Dönem 21, Yasama Yılı 3, S. Sayısı 723, s. 47.

koyucunun, gerçek ve tüzel kişiler bakımından “ehliyet eşitliği” ilkesini benimsediği aşikârdır¹⁴.

TMK m. 48 ifadesinden ehliyetin sınırlandırılmadığı anlaşılrsa da tüzel kişilere, amaçları dışında faaliyette bulunmaları ve hukuki işlem yapabilmeleri yolu kapatılmıştır. Tüzel kişiler ancak amaçlarının sınırları içerisinde kalan işlemleri yapabilir¹⁵. Tüzel kişilerin fiil ehliyetinin amaçları ile sınırlandırılmasına tahsis ilkesi (ultra vires) denmektedir¹⁶. Genel olarak tüzel kişiler, belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere kurulmuş hukuk sùjeleridir. TMK m. 47/1'nin mal toplulukları için ifade ettiği “belli bir amaç” ölçütünün, bütün tüzel kişiler bakımından geçerli ortak özellik olduğu kuşkusuzdur. Derneklerin¹⁷ “belirli ve ortak bir amaç”; vakıfların¹⁸ ise “belirli ve sürekli bir amaç” için kurulması bu ortak özelliğın sonucudur. Vakfın amacının, yönetim organının inisiyatifıyla değiştirilmesi imkânsızdır. Buna karşılık vakıf senedinde yazılı amaca bağlı kalınması, vakfedenin arzusuna açıkça aykırı hale gelmiş ise mahkeme kararı ile vakfın amacı değiştirilebilecektir. Dernekler Kanunu (DK)¹⁹ derneklerin, tüzüklerinde gösterilen amaç ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürüleceğı belirtilen çalışma konuları dışında faaliyette bulunmalarını yasaklamıştır (m. 30/1.a)²⁰. Amacın gerçekleşmiş olması veya gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesi tüzel kişiliğın kendiliğinden (infisah, dağılma) sona ermesini gerektirir. Bu anlamda amacının gerçekleşmesi imkânsız olan ve değiştirilmesi mümkün olmayan vakıf, kendiliğinden sona erer. Ayrıca yasak amaç güden veya yasak faaliyetlerde bulunduğu sonradan anlaşılan ya da amacı yasaklanan ve amacının değiştirilmesi de mümkün olmayan vakıf, mahkeme kararı ile feshedilir (TMK m. 116). Benzer sonuçların dernekler bakımından da geçerli olduğu kuşkusuzdur (TMK m. 87, 89). Bu yüzden tüzel kişilerin ehliyetinin, insana özgü olanlar dışında, sınırsız olması mümkün değildir.

Görüldüğü gibi her ne kadar TMK m. 48'de tüzel kişilerin, gerçek kişilere mahsus olanlar dışında bütün haklara ve borçlara ehil olduğu kabul

¹⁴ Tüzel kişiler, tüm mal varlığı haklarına sahip olabileceğı gibi kanuni mirasçılık dışında atanmış mirasçı veya vasiyet alacaklısı da olabilirler (PULAŞLI, Hasan, *6102 sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Şirketler Hukuku Şerhi*, C. I, Ankara 2011, p. 37, 38).

¹⁵ Bkz. DURAL; ÖĞÜZ, *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*, s. 210.

¹⁶ Bkz. AKİPEK; AKINTÜRK; ATEŞ KARAMAN, *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, s. 546.

¹⁷ “Dernekler, gerçek veya tüzel en az yedi kişinin kazanç paylaşma dışında belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları, tüzel kişiliğe sahip kişi topluluklarıdır” (TMK m. 56/1).

¹⁸ “Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca övgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır” (TMK m. 101/1).

¹⁹ RG, 23.11.2004, S. 25649.

²⁰ Yasağa aykırı hareket eden dernek yöneticileri elli günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılacaktır (DK m. 32/1.o).

edilse de aynı Kanun, dernek ve vakıfların amaç dışı faaliyette bulunmalarını yasaklamıştır. Bu durumda, kural olarak, gerçek ve tüzel kişilerin hak ehliyeti bakımından²¹ eşit oldukları söylenebilse de fiil ehliyeti açısından tüzel kişilerin ehliyetinin amaçları ile sınırlandırıldığı muhakkaktır²².

III) Ticaret şirketlerinin ehliyeti

Ortaklık sözleşmesinde yazılı konu ile sınırlı ehliyet anlayışını terk eden TTK, ticaret şirketlerinin ehliyetini TMK m. 48 hükmüne de atıfta bulunarak genişletmiştir. Ticaret şirketleri, kanuni istisnalar saklı olmak üzere, “Türk Medenî Kanununun 48 inci maddesi çerçevesinde bütün haklardan yararlanabilir ve borçları üstlenebilirler” (TTK m. 125). “Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun”a²³ göre, yeni TTK’dan önceki dönemde kurulmuş ve doğrudan madde numarası (ETK m. 137) belirterek veya belirtmeksizin 6762 sayılı Kanuna atıf yapan şirket sözleşmesi kayıtları yazılmamış hükmündedir. Buna göre şirketin hak ehliyetinin, ETK m. 137 hükmüne uygun olarak, şirket sözleşmesinde yazılı işletme konusu ile sınırlı olduğunu belirten hükümler TTK’nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yazılmamış sayılacaktır (m. 15).

Az sayıda da olsa TTK’da ve belirli alanlarda faaliyette bulunmak amacıyla kurulan şirketlere ilişkin özel kanunlarda konu sınırlaması ile ilgili istisnalar bulunmaktadır. Örneğin sigorta ve reasürans şirketlerinin faaliyet alanlarının sigortacılık işlemleri ile sınırlandırılması²⁴, finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerinin konuları dışında faaliyette bulunmalarının yasaklanması²⁵, bankalar için öngörülen gayrimenkul ve emtia –kıymetli maden-

²¹ Tüzel kişilerin *hak ehliyetinin amaçlarıyla sınırlı* olduğuna işaret eden buna karşılık *fiil ehliyetinin* kapsamı yönünden fark bulunmadığını kabul eden görüş için bkz. ZEVKLİLER, Aydın; ERTAŞ, Şeref; HAVUTÇU, Ayşe; GÜRPINAR, Damla, *Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk*, Ankara 2012, s. 144, 145.

²² Ayrıca bkz. SEROZAN, Rona, *Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku*, İstanbul 2011, s. 444; AKİPEK; AKINTÜRK; ATEŞ KARAMAN, *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, s. 553. Tüzel kişilerin hak ve fiil ehliyetlerinin sınırsız olduğu düşünce için bkz. DURAL; ÖĞÜZ, *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*, s. 243; ANTALYA, O. Gökhan, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. I, İstanbul 2013, s. 101.

²³ RG, 14.02.2011, S. 27846.

²⁴ “Sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri, sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışında başka işle işteğal edemez” [Sigortacılık Kanunu (RG, 14.06.2007, S. 26552), m. 3/1].

²⁵ “Şirket;

a) Ana faaliyet konuları dışında faaliyette bulunamaz.

b) Müşterileri ile yapacağı sözleşmeler çerçevesinde ve yaptığı işlemin bir parçası olarak müşterilerine ilave finansman sağlamak amacıyla toplamı ödenmiş sermayesinin yüzde birini geçmeyecek şekilde kullanılan nakdi krediler hariç olmak üzere nakdi kredi kullanıramaz. Bu oranı sifıra kadar azaltmaya veya ödenmiş sermayenin yüzde beşine kadar artırmaya ya da şirket bazında farklılaştırmaya Kurul yetkilidir.

ticaretine ilişkin yasak ve kısıtlama²⁶, halka açık şirketlerin bağış yapabilmelerinin esas sözleşme iznine bağlanması²⁷, tasfiye halindeki ticaret şirketlerinin ehliyetinin “tasfiye amacı” ile sınırlı tutulması (TTK m. 269; 328; 533/2; 643) gibi.

Kanun koyucu, AET 68/151 sayılı Şirketler Yönergesini esas alarak konu sınırlaması anlayışından vazgeçmiştir. Anılan Şirketler Yönergesi şu hükmü içermektedir: “Şirket, faaliyet konusuna girmese bile, organları tarafından yapılan işlemlerden dolayı bu işlemler kanunen organlara tanınan veya tanınmasına izin verilen yetkileri aşmadığı sürece bağlıdır.

- c) Ana faaliyet konusu işlemler ile sınırlı olmak kaydıyla verilen garanti ve kefaletler ile sermayesinde yüzde on ve daha fazla paya sahip veya kontrolünü elinde bulunduran kişiler ile sermayesinin yüzde on ve daha fazlasına sahip olduğu veya kontrolünü elinde bulundurduğu ortaklıklara, toplamı ödenmiş sermayesinin yüzde yirmisini geçmeyecek şekilde verilen garanti ve kefaletler hariç olmak üzere garanti, kefalet ve teminat mektubu veremez. Bu oranı yüzde beşe kadar azaltmaya veya yüzde yirmi beşe kadar artırmaya ya da şirket bazında farklılaştırmaya Kurul yetkilidir.
- ç) 2499 sayılı Kanuna göre menkul kıymet ihracı, uluslararası piyasalardan ödünç para alınması, genel esaslar dâhilinde ortak ve ortaklıklarından, bankalardan, para piyasalarından ve organize piyasalardan fon sağlanması dışında mevduat veya her ne ad altında olursa olsun bir ivaz karşılığı para toplayamaz.
- (2) Faktoring şirketi Kurulca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde kambiyo senetlerine dayalı olsa bile, bir mal veya hizmet satışından doğmuş fatura ile tevsik edilemeyen alacaklar ile Kurulca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde tevsik edilemeyen mal veya hizmet satışına bağlı doğacak alacakları devir alamaz veya tahsilini üstlenemez. Aynı faturaya dayalı birden çok faktoring şirketine yapılan kısmi temliklerin toplam tutarı fatura tutarını aşamaz.
- (3) Bir kambiyo senedinin ciro yoluyla faktoring şirketine devri hâlinde, kambiyo senedinden dolayı kendisine başvuru kişi, düzenleyen veya önceki hamillerden biriyle kendi arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan def’ileri faktoring şirketine karşı ileri süremez; meğerki, faktoring şirketi kambiyo senedini iktisap ederken bile borçlunun zararına hareket etmiş olsun.
- (4) Sigortacılık mevzuatına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, finansal kiralama şirketleri finansal kiralama veya faaliyet kiralaması işlemlerine konu edilen mallara, bu işlemler kapsamında alınan teminatlara ve söz konusu malı kiralayan kişilere; finansman şirketleri ise alımı kredilendirilen mallara veya hizmetlere, kredilerin teminatlarına ve kredilendirilen malı veya hizmeti satın alan gerçek veya tüzel kişilere, kredi borcunun geri ödenmesi ve benzeri tüm kredi unsurlarını koruma altına alacak her çeşit sigortayı kapsayacak şekilde iştigal konusuna giren işlere ilişkin sigorta sözleşmelerinin yapılmasına aracılık dışında sigortacılık işlemleriyle iştigal edemezler” [Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu (RG, 13.12.2012, S. 28496), m. 9].
- ²⁶ “Bankalar, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında gayrimenkul ve emtiayı esas alan sözleşmeler ile Kurulca uygun görülecek kıymetli madenlerin alım ve satımı hariç olmak üzere ticaret amacıyla gayrimenkul ve emtianın alım ve satımı ile uğraşamaz, ipotekli konut finansmanı kuruluşu ve gayrimenkul yatırım ortaklıkları hariç olmak üzere ana faaliyet konusu gayrimenkul ticareti olan ortaklıklara katılamazlar” [Bankacılık Kanunu (RG, 01.11.2005, S. 25983 Mükerrer), m. 57/2].
- ²⁷ “Halka açık ortaklıklar tarafından bağış yapılabilmesi veya pay sahibi dışındaki kişilere kârdan pay dağıtılabilmesi için esas sözleşmede hüküm bulunması şarttır. Yapılacak bağışın sınırı halka açık ortaklık genel kurulunca belirlenir. Kurul, bağış tutarına üst sınır getirmeye yetkilidir. Ortaklıkların ilgili mali yıl içinde yapmış olduğu bağışlar, dağıtılabilir kâr matrahına eklenir” [Sermaye Piyasası Kanunu (RG, 30.12.2012, S. 28513), m. 19/5].

Bununla birlikte, Üye Devletler, işlemin faaliyet konusu dışında olduğunun üçüncü kişi tarafından bilindiğini veya halin icabından bilinmemesinin mümkün olmayacağını ispatlayan şirketin, faaliyet konusuna girmeyen işlemde dolayı bağlı olmayacağını öngörebilirler; şu kadar ki, ana sözleşmenin ilân edilmiş olması, bu durumu ispat için tek başına yeterli delil olmaz” (m. 9/1)²⁸. Doktrindeki eleştiriler; üçüncü kişilerin, işlem ve piyasa güveninin korunması, AB müktesebatına uyum çabaları kanun koyucuyu ticaret şirketlerinin ehliyetine ilişkin kısıtlamaları kaldırmaya sevk etmiştir²⁹.

Ticaret şirketlerinin “temsiline”³⁰ ilişkin hükümler incelendiğinde (TTK m. 253; 370; 629), temsil yetkisinin aslında daha doğrusu yönetim organının yetkilerinin konu ile sınırlandırıldığı görülecektir³¹. Öyleyse ticaret şirketlerinin ehliyeti bakımından bir ayırım yapmak zorunludur. Hak ehliyeti yönünden ticaret şirketleri gerçek kişiler gibidir³². Teorik olarak ticaret şirketleri gerçek kişilere özgü olanlar dışında, bütün hakları edinebilir ve borç altına girebilir. Buna karşılık fiil ehliyeti açısından, gerçek kişiler ile tüzel kişilerin aynı muameleye tabi tutulması mümkün değildir. Tüzel kişilerin gerçek kişiler ile eşit ve sınırsız fiil ehliyetine sahip olmaları söz konusu şirketlerin (ve genel olarak

²⁸ “Acts done by the organs of the company shall be binding upon it even if those acts are not within the objects of the company, unless such acts exceed the powers that the law confers or allows to be conferred on those organs.

However, Member States may provide that the company shall not be bound where such acts are outside the objects of the company, if it proves that the third party knew that the act was outside those objects or could not in view of the circumstances have been unaware of it; disclosure of the statutes shall not of itself be sufficient proof thereof” [OJ, L65, 14.03.1968 (article 9/1)]. Ayrıca bkz. DAVIES, Paul L., *Principles of Modern Company Law*, London 2008, s. 152-155.

²⁹ Bkz. TEKİNALP, Ünal, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, İstanbul 2011, p. 12-83.

³⁰ Tüzel kişilerin iradesi, organlarında meydana gelir ve organları oluşturan gerçek kişiler marifetiyle açıklanır (TMK m. 50/1). “Temsil” kavramı, organlar için de kullanılmakla birlikte organ marifetiyle yapılan hukuki işlemlere temsil hükümleri (TBK m. 40-47) uygulanmaz (TBK m. 48). Organ, tüzel kişinin temsilcisi değil bizzat kendisidir. Organların, yaptıkları işlemlerden sorumluluğu, tüzel kişinin niteliğine göre düzenlendiği hükümlere (TMK, TTK gibi) tabidir. Ticaret şirketlerinin yönetim organı ve yöneticilerinin yetki ve sorumlulukları, her bir şirket türü bakımından ayrı ayrı düzenlenmiştir. Bkz. PULAŞLI, Hasan, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, Ankara 2013, s. 50-52; TEKİNALP, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, p. 11.01-11.03; OĞUZMAN; SELİÇİ; OKTAY ÖZDEMİR, *Kişiler Hukuku*, s. 238; AKİPEK; AKINTÜRK; ATEŞ KARAMAN, *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, s. 549-552.

Yetkili organın tüzel kişinin parçası, organın açıkladığı iradenin tüzel kişinin iradesi olduğunu fakat tüzel kişilerin organları vasıtasıyla temsilini “kendine özgü yasal temsil” kabul eden görüş için bkz. ANTALYA, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, s. 368.

³¹ Bkz. BATTAL, Ahmet, “Kefalet Ehliyeti Yönünden Şahıs ve Sermaye Şirketleri”, *Banka ve Finans Hukuku Dergisi*, C. I, S. 2, 2012, s. 42; ARKAN, Sabih, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na İlişkin Değerlendirmeler”, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiriler - Tartışmalar*, 13-14 Mayıs 2005, Ankara 2005, s. 49.

³² Aynı yönde bkz. BİLGİLİ, Fatih; DEMİRKAPI, Ertan, *Şirketler Hukuku*, Bursa 2013, s. 53.

tüzel kişilerin) varlık gerekçesine, amaçlarına, organ veya yöneticilerin temsil yetkisinin kapsamını düzenleyen kurallara aykırıdır. Dolayısıyla ticaret şirketlerinin hak ehliyetini TMK m. 48 hükmüne paralel olarak genişleten TTK m. 125 hükmünün, temsil yetkisinin kapsam ve içeriği özel olarak düzenlendiğinden, aynı genişletici etkiyi fiil ehliyeti bakımından göstermesi mümkün değildir. Ticaret şirketlerinin fiil ehliyeti konu ile sınırlandırılmıştır³³.

IV) Tüzel kişilerin ve ticaret şirketlerinin ehliyeti sınırsız olmalı mıdır?

Planlı ekonomi anlayışının zorunlu sonucu olması, izin sistemi, konu dışı işlemlerin şirkete ve pay sahiplerine zarar verme endişesi gibi sebepler, konu dışı işlemlerin yasak olmasının gerekçeleri olarak kabul edilmektedir. Ancak planlı ekonominin yerini serbest ekonomi düzenine bırakması, kural olarak izin sisteminden vazgeçilmesi, AB müktesebatına uyum zorunluluğu, ticari hayatın gereklilikleri ultra viresin şirket ve pay sahipleri menfaatine olmadığı düşüncesini güçlendirmiştir³⁴.

Tüzel kişilere ilişkin TMK m. 48 ile ticaret şirketlerine ilişkin TTK m. 125 hükümlerinden hareketle hak ehliyeti bakımından gerçek ve tüzel kişilerin, kural olarak eşit sayıldıkları söylenebilir. Fakat fiil ehliyeti bakımından gerçek ve tüzel kişilerin eşit ve sınırsız ehliyete sahip olmaları anlayışının önemli sorunlara yol açması kaçınılmazdır. Karar verme yeteneği ve hukuk süjesi (hak sahibi, kişi) olarak nitelikleri gereği gerçek kişilerden farklı olan tüzel kişilerin, eşit ve sınırsız ehliyete sahip olmaları düşünülemez. Amaç (konu)³⁵ dışı iş veya işlemlerin, tüzel kişinin (dernek, şirket) amacını (ideal veya iktisadi) önemseyerek üye ya da ortak olan kişilerin iradesine yahut menfaatine uygun olup olmayacağı sorunu küçümsenemez. Amaç dışı iş veya işlemler tüzel kişi bakımından önemli ve süreklilik taşıyacak nitelikte ise pekâlâ üye ya da ortakların iradesi ile tüzük yahut şirket sözleşmesi değiştirilebilir. Gerçi üye veya ortakların tüzel kişiden çıkma hakkına sahip olmaları, konu dışı iş veya işlemlere muhalefet eden üye ya da ortaklar için bir çözüm yolu olarak

³³ PULAŞLI, tüzel kişilerin tam olarak özel hukuka ilişkin fiil ehliyetine sahip olduğunu ifade etmektedir. PULAŞLI, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Şirketler Hukuku Şerhi Cilt I, p. 49.

³⁴ Ultra viresin lehindeki ve aleyhindeki düşünceler için bkz. SERDER, Anonim Şirketlerin Ehliyeti (Özellikle Ultra Vires Doktrini ile Sınırlandırılması), s. 92 vd; YILDIZ, TTK Tasarısı'nda Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TTK m. 137 Hükmündeki "Ultra Vires" Sınırlamasının Yerindeliliğinin Değerlendirilmesi, s. 323 vd.

³⁵ Ticaret şirketlerinde amaç, kazanç elde etmektir. Ticaret şirketlerinin (tüzel kişi tacirlerin) adi alanı olamayacağından iktisadi (ekonomik) nitelik taşımayan amaçlar için AŞ kurulamaz (TTK m. 19; 331). Konu ise şirketin, faaliyetlerini yürüteceği iş alanlarını somut olarak gösteren kavramdır. Şirket sözleşmelerinde konunun, esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde gösterilmesi zorunludur. Bkz. ÜLGEN, Hüseyin, "Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti", *Oğuzman'ın Anısına Armağan*, İstanbul 2000, s. 1285; BİLGİLİ, DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 207.

düşünülebilir. Ancak üye veya ortaklara tanınan çıkma hakkının bütün tüzel kişiler bakımından eşit ve sınırsız olmadığı açıktır. Ayrıca konu dışı iş veya işlemler için tüzük ya da esas sözleşme değişikliğinin bile aranmadığı hallerde, çıkma hakkının çare olarak gösterilmesi, söz konusu kimselerin menfaatlerini korumayacak; ideallerini, manevi dünyalarını örseleyebilecektir. Dernekler bakımından hiç kimse üye olarak kalmaya zorlanamayacağı için çıkma hakkının kullanılması kolaylaştırılmıştır (TMK m. 66; DK m. 4/c)³⁶. Kollektif ve komandit şirketlerde şirket sözleşmesinin, ortaklara çıkma hakkı tanınması veya şirket sözleşmesi değişikliği ile ortakların şirketten çıkması mümkündür (TTK m. 217; 226/2; 328), limited şirkette ise ortaklar, kural olarak, haklı sebeplerin varlığında dava yoluyla çıkma hakkını kullanabilir (TTK m. 638/2). İlave olarak ortaklara çıkma hakkı tanınabileceği (TTK m. 577/1.k; 638/1) gibi, şirket sözleşmesi ile sermaye payının devrinin yasaklandığı veya genel kurulun devre onay vermeyi reddettiği hallerde ortakların haklı sebeple şirketten çıkma hakkı saklı tutulmuştur (TTK m. 595/5). AŞ'lerde kural olarak bağlam hükümleri (TTK m. 490-501)³⁷ dışında payın devri engellenmemiştir. AŞ ortakları, devre ilişkin kurallara uyarak pekâlâ paylarını devredip şirketten çıkabileceklerdir. Ayrıca yeni TTK, AŞ ortaklarına, birleşme³⁸ ve şirketteki hâkimiyetin kötüye kullanılması³⁹ durumunda çıkma hakkı tanımıştır. Bundan başka şirketin, işletme konusunun tamamen değiştirilmesine ilişkin genel kurul kararına olumsuz oy vermiş nama yazılı pay sahipleri, devre ilişkin kısıtlamalara tabi olmadan, esas sözleşme değişikliği kararının TSG'de yayımlanmasından itibaren altı aylık süreyle sınırlı olarak paylarını devredebilme imkânına sahip kılınmışlardır (TTK m. 421/6). Kooperatiflerde açık kapı ilkesi gereği üyeler, kooperatifte kalmaya zorlanamaz (Koop. K m. 10; 11/3)⁴⁰.

³⁶ Bkz. DURAL; ÖĞÜZ, Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku, s. 283.

³⁷ Nama yazılı pay senetleri, kanunda (TTK m. 491) veya esas sözleşmede (TTK m. 492-498) aksi öngörülmedikçe serbestçe devredilebilir (TTK m. 490/1).

³⁸ "Birleşmeye katılan şirketler, birleşme sözleşmesinde, ortaklara, devralan şirkette, pay ve ortaklık haklarının iktisabı ile iktisap olunacak şirket paylarının gerçek değerine denk gelen bir ayrılma akçesi arasında seçim yapma hakkı tanıyabilirler. Birleşmeye katılan şirketler birleşme sözleşmesinde, sadece ayrılma akçesinin verilmesini öngörebilirler" (TTK m. 141).

³⁹ "Hâkimiyetin uygulanması ile gerçekleştirilen ve bağlı şirket bakımından açıkça anlaşılabilir haklı bir sebebi bulunmayan, birleşme, bölünme, tür değiştirme, fesih, menkul kıymet çıkarılması ve önemli esas sözleşme değişikliği gibi işlemlerde, genel kurul kararına red oyu verip tutanağa geçiren veya yönetim kurulunun bu ve benzeri konulardaki kararlarına yazılı olarak itiraz eden pay sahipleri; hâkim teşebbüsten, zararlarının tazminini veya paylarının varsa en az borsa değeriyle, böyle bir değer bulunmuyorsa veya borsa değeri hakkaniyete uygun düşmüyorsa, gerçek değerle veya genel kabul gören bir yöntemle göre belirlenecek bir değerle satın alınmasını mahkemeden isteyebilirler. ... Tazminat veya payların satın alınmasını istem davası, genel kurul kararının verildiği veya yönetim kurulu kararının ilan edildiği tarihten başlayarak iki yılda zamanaşımına uğrar" (TTK m. 202/2).

⁴⁰ Esas sözleşme ile kooperatiften çıkma hakkının kullanılması, en çok 5 yıl için sınırlandırılabilir. Yine esas sözleşme ile çıkma hakkının kullanılmasının kooperatifin varlığını tehlikeye düşürmesi

Konu dışı işlemler, şirket sözleşmesi değiştirilerek yapılacaksa çıkma hakkının ortakları koruyacağı veya özellikle oybirliğini gerektiren hallerde değişikliği engelleyeceği ihtimali göz ardı edilemez. Fakat çıkma hakkının, haklı sebep şartına bağlandığı durumlarda, konu değişikliğinin veya konu dışı işlemlerin, TTK m. 125 hükmünün dayandığı esas bakımından haklı sebep olarak kabulü şüpheli görünmektedir.

Konu dışı işlemler için esas sözleşme değişikliği şartı, ortakların menfaatlerinin korunması bakımından önemli bir tedbirdir. Aksi halde ortakların sürprizlerle karşılaşması, zarara uğratılması, şirket menfaatlerinin göz ardı edilmesi tehlikesi uzak ihtimal değildir. Şüphesiz ortakların ve şirketin menfaati, konu dışı işlemlere karşı korunması gereken iyi niyetli üçüncü kişilerin menfaatinden daha az öneme sahip değildir. Özellikle şahıs şirketlerinde ortakların; iradesini dikkate almayarak, sorumluluğunu genişleten veya ağırlaştırılan konu dışı işlemlerin bağlayıcı kabul edilmesi, ortaklar arasındaki güven esasını hırpalayacak hatta yok edecektir. Bu yüzden konu dışı işlemler dâhil olağanüstü işlemlerde ortakların oy birliğini arayan TTK m. 223 hükmü, son derece isabetlidir. Tek kişilik anonim ve limited şirketler bakımından ortak, genel kurulun bütün yetkilerine sahip olduğundan, konu dışı işlemlerin ortak ve şirkete zarar vermesi ihtimali zayıftır.

Konu dışı işlemler için ortakların iradelerinin ve pek tabii esas sözleşme değişikliği şartının aranmaması, ticaret şirketlerinde yönetim ve temsil yetkisinin keyfi kullanımı sorununa zemin hazırlayacaktır. Herhangi bir sınırlamaya tabi olmadan kullanılacak yönetim ve temsi yetkisi dolayısıyla yönetici ve temsilcilerin, işlemin sonucuna göre ya taltif edilmeleri ya da azledilmeleri, hatta sorumlulukları (TTK m. 371/1) gündeme gelebilecektir. İyi niyetli kimselere karşı konu dışı işlemler geçerli sayılacağından, yönetici ve temsilcilerin hukuki sorumlulukları gündeme gelse bile, ortakların ve şirketin maruz kalacakları zararın telafisi mümkün olmayabilir.

D) TTK'NİN KONU DIŞI İŞLEMLERE YAKLAŞIMI

I) Kural olarak konu sınırlaması kaldırılmıştır.

Kanun, konu sınırlamasını kaldırmıştır. TTK m. 125/2 gerekçesinde, ETK m. 137'nin öngördüğü ve tüm ticaret şirketleri için geçerli olan ultra vires ilkesinin kaldırıldığı açıklanmıştır. Ne var ki, kanun koyucu aynı zamanda, konu

ihmaline karşılık çıkmak isteyen üyeye, hakkaniyete uygun bir tazminat ödeme yükümlülüğü getirilebilir (Koop. K m. 11/1; 10).

dışı işlemlerde bulunan ticaret şirketleri için fesih davası yolunu açmış⁴¹ ve şahıs şirketleri dâhil tüm ticaret şirketlerinin ehliyetini konu ile sınırlandırmıştır.

II) TTK'da, konu sınırlamasına ilişkin şirket sözleşmesi kayıtlarına, ETK'ya göre daha belirgin ifadelerle yer verilmiştir.

Ayrı bir kanunla ve TTK'dan önce düzenlenmiş kooperatifler dışında, şahıs veya sermaye şirketi ayırımı yapılmaksızın her bir ticaret şirketinin sözleşmesinde konunun, “esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış” şekilde gösterilmesi zorunludur:

Kollektif (ve komandit) “şirket sözleşmesine aşağıdaki kayıtların yazılması zorunludur: ... Esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirketin işletme konusu” (TTK m. 213/1.d; 305/1)⁴². Anonim (paylı komandit ve limited) şirket esas sözleşmesine “aşağıdaki hususlar yazılır:

... Esaslı noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış bir şekilde şirketin işletme konusu” (TTK m. 339/2.b; 567; 576/1.b)⁴³. TTK m. 43/1 gereği, anonim ve limited şirketler ile kooperatiflerin (Koop. K m. 4/1.2; 3/1.2) esas sözleşmeleri dışında, ticaret unvanlarında da işletme konularına yer verilmesi şarttır⁴⁴.

III) Konu ile ilgili esas sözleşme değişikliği kararları ETK'ya göre daha ağır yeter sayıya bağlanmıştır.

TTK m. 421/3.a'ya göre şirketin işletme konusunun, tamamen değiştirilmesine ilişkin esas sözleşme değişikliği kararları, sermayenin *en az yüzde yetmişbeşini* oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin olumlu oylarıyla alınır. Ağırlaştırılmış yeter sayıdan kanun koyucunun, konu unsuruna özel bir önem atfettiği anlaşılmaktadır. İlk toplantıda öngörülen yeter sayıya

⁴¹ Ayrıca bkz. KARAHAN, Sami (Edit)/ARSLAN, İbrahim, *Şirketler Hukuku*, Konya 2012, s. 388.

⁴² “Kollektif şirket mukavelesine aşağıda sayılan hususların yazılması mecburidir. ... Şirketin mevzuu” (ETK m. 155/1.4; 244; 476).

⁴³ “... (E)sas mukavelede şirket mevzuunun hudutlarının açıkça gösterilmiş olması şarttır” (ETK m. 271/2; 503/3).
“Şirketin maksadiyle mevzuunu teşkil eden muamelelerin nev'i ve mahiyeti” (ETK m. 279/2.2; 478).

Limited “şirket mukavelesinde ... işletmenin konusu” (ETK m. 506/1.2)

⁴⁴ Haklı olarak, ticaret şirketlerinde konu sınırlamasını kaldıran TTK m. 125/2'den hareketle söz konusu şirketlerin, ticaret unvanında işletme konusunu gösterme zorunluluğunun yasal dayanağı kalmadığı, bu nedenle TTK m. 43/1 hükmünün değiştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bkz. BOZTOSUN, N. Ayşe; ÜNAL, Akın, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısındaki Ticaret Unvanına, İşletme Adına ve Haksız Rekabete İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 1, Y. 2005, s. 392.

ulaşılamadığı takdirde izleyen toplantılarda da aynı yeter sayı aranacaktır (TTK m. 421/4). Hükümün aradığı yeter sayı, hem toplantı hem de karar nisabıdır. Bu durumda, konu sınırlamasından vazgeçen TTK'nın, konu değişikliği imkânını, konu sınırlamasını esas alan ETK'ya göre daha da ağırlaştırmasının gerekçesini izah etmek mümkün değildir. ETK m. 388/2 konu ile ilgili esas sözleşme değişikliği için ilk toplantıda esas sermayenin üçte ikisine, ikinci toplantıda ise yarısına sahip olan pay sahiplerinin çoğunluğunun bulunmasını yeterli görmüştür⁴⁵. Karar yeter sayısı, mevcut oyların çoğunluğudur (ETK m. 388/4).

Şirket konusunun “tamamen” değiştirilmeden daraltılması veya genişletilmesine yönelik esas sözleşme değişikliği yeter sayıları için TTK m. 421/3.a değil, aynı maddenin ilk fıkrasındaki nisap esas alınacaktır. Buna göre şirket konusunu daraltan veya genişleten esas sözleşme değişikliği kararları, sermayenin en az yarısını temsil eden pay sahiplerinin hazır bulunduğu genel kurulda, mevcut oyların çoğunluğu ile alınabilecektir (TTK m. 421/1). TTK m. 421/3 gerekçesinden hareketle, şirket konusunun “tamamen” değiştirilmesi ifadesi ile mevcut işletme konusunun terk edilip farklı bir işgal alanına geçilmesinin kastedildiği söylenebilir. Mesela tekstil ürünleri ticaretinden vazgeçilip bilgisayar ve sarf malzemeleri ticaretine geçmek gibi. Söz konusu gerekçe açıklamasında mevcut konunun değiştirilmeksizin pasif konu kabul edilmesi halinin de aynı kapsamda değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Her ne kadar gerekçede “önemli” konu değişikliklerinin TTK m. 421/3.a'ya değil TTK m. 421/1'e tabi olacağı söylene de konuyu daraltan veya genişleten değişikliklerin hangi ölçüde önemli ya da önemsiz sayılacağı tereddütlere yol açacaktır. Benzer şekilde mevcut şirket konusunun terk edilip ona (çok?) yakın yeni bir konuya geçilmesi durumunda hangi yeter sayıların dikkate alınması gerekeceği sorununun, mahkeme kararlarına ve doktrine bırakılması, kanun koyucunun konu değişikliği hakkındaki tavrını netleştiremediğini göstermesi bakımından düşündürücüdür.

Konu dışı işlemleri yasaklayan ETK'nın esas sözleşme değişikliği hükümlerine uymak şartıyla konunun daraltılması, genişletilmesi veya tamamen terk edilmesi mümkündür (m. 388). Aynı şekilde konu sınırlamasını kaldıran TTK anlayışına göre, farklı yeter sayı aransa da esas sözleşme değişikliği ile şirket konusu daraltılabilir, genişletilebilir veya tamamen yeni bir konuya geçilebilir. Öyleyse konu değişikliği şartları bakımından her iki kanun

⁴⁵ “Şirketin mevzuu veya nev'inin değiştirilmesine taalluk eden umumi heyet toplantılarında şirket sermayesinin en az üçte ikisine malik olan pay sahiplerinin veya temsilcilerinin hazır bulunması şarttır. İlk toplantıda sermayenin üçte ikisi temsil edilmediği takdirde, idare meclisi, umumi heyeti usulüne uygun olarak ikinci defa toplantıya çağırabilir. İkinci toplantının yapılabilmesi için, esas sermayenin yarısına malik olan pay sahipleri veya temsilcilerinin hazır bulunması gerekir” (ETK m. 388/2).

sistematığının hemen hemen örtüştüğü söylenebilir. Dolayısıyla konu ile ilgili her türlü değişiklik, esas sözleşme değişikliğini zorunlu kıldığından, konu sınırlamasından vazgeçen TTK m. 125 hükmünün, sanıldığı gibi aksine şirket yönetici ve temsilcilerine, konu dışı diledikleri iktisadi faaliyete girişme yetkisi bahsetmediği tereddütsüzdür.

IV) Ticaret şirketlerinde yönetim organının yetkisi (temsil yetkisi), konu ile sınırlandırılmıştır.

Şahıs ve sermaye şirketi ayırımı yapılmaksızın her bir ticaret şirketinde *temsil yetkisinin* çerçevesini, ETK hükümlerine paralel olarak, şirketin işletme konusu belirlemektedir:

Kollektif ve komandit şirketi “temsile yetkili olan kimse, şirketin işletme konusuna giren her türlü işi ve hukuki işlemleri şirket adına yapmak ve şirketin unvanını kullanmak yetkisine sahiptir” (TTK m. 233; 318; 565)⁴⁶.

Anonim ve limited şirketi “temsile yetkili olanlar şirketin amacına ve işletme konusuna giren her tür işleri ve hukuki işlemleri, şirket adına yapabilir ve bunun için şirket unvanını kullanabilirler. Kanuna ve esas sözleşmeye aykırı işlemler dolayısıyla şirketin rücu hakkı saklıdır” (TTK m. 371/1; 629/1)⁴⁷.

Yukarıda zikredilen hükümler ticaret şirketlerinin fiil ehliyetinin sınırını çizmektedir. Bilindiği gibi organ, ticaret şirketinin temsilcisi değil bizatihi kendisidir. Öyleyse yönetim organının kısıtlanan yetkisi, temsil yetkisi ile değil fiil ehliyeti ile ilgilidir. Fiil ehliyeti hakkındaki hükümler emredici niteliktedir⁴⁸. Bu yüzden ticaret şirketlerinde temsil yetkisinin kapsamı ve sınırlandırılmasını düzenleyen (TTK m. 233; 371; 629) hükümlerin de emredici nitelikte olduğu kabul edilmelidir.

⁴⁶ Kollektif şirketi “temsile yetkili olan kimse, şirketin gayesine dahil olan her nevi iş ve hukuki muameleleri şirket namına yapmak ve şirketin unvanını kullanmak yetkisine sahiptir” (ETK m. 176/1; 257/1).

⁴⁷ Anonim ve limited şirketi “temsile yetkili olanlar şirketin maksat ve mevzuuna dahil olan her nevi işleri ve hukuki muameleleri şirket adına yapmak ve şirket unvanını kullanmak hakkını haizdirler” (ETK m. 321/1; 542/1).

⁴⁸ OĞUZMAN; SELİÇİ; OKTAY ÖZDEMİR, *Kişiler Hukuku*, s. 48; ZEVKİLİLER, Aydın; ACABEY, Mehmet Beşir; GÖKYAYLA, K. Emre, *Medeni Hukuk*, Ankara 2000, s. 220.

V) Konu dışı işlemlerin sonucu

1) Ticaret şirketlerinde konu dışı işlemler bir fesih davası açma sebebidir.

Kamu düzenine veya işletme konusuna aykırı işlemlerde veya bu yönde hazırlıklarda ya da muvazaalı iş ve faaliyetlerde bulunduğu belirlenen *ticaret şirketleri* hakkında Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (GTB), bu tür işlem, hazırlık veya faaliyetleri öğrendiği tarihten itibaren bir yıl içinde fesih davası açabilir (TTK m. 210/3)⁴⁹. Buna karşılık TTK m. 210/3 hükmünün muadili ETK m. 274/2, konu dışı işlemleri vurgulayan bir düzenleme şekline sahip değildir⁵⁰.

GTB'nin fesih davası açma yetkisi, konu dışı işlemleri yasaklayan ETK anlayışı ile uyumludur. Fakat ticaret şirketlerinin ehliyetini kısıtlamak istemeyen TTK m. 125 hükmüne rağmen GTB'ye fesih davası açma yetkisi tanınması tutarlı ve isabetli olmamıştır. Özellikle madde metni ile çelişkili olan TTK m. 210/3 gerekçesindeki açıklamalar dikkat çekici ve düşündürücüdür: "... (F)esih davası(...) sadece sermaye şirketlerine özgülenmiş(tir). Şahıs şirketlerinde kamu düzenine aykırılık olasılığının çok dar varsayımlarda gerçekleşebileceği düşünülmüştür. Ayrıca, ultra viresin kaldırılmış olması nedeniyle işletme konusuna aykırılığın söz konusu şirketlerde fesih davasına yol açmaması gerekir. İşletme konusuna aykırı işlemlerde fesih davasının sermaye şirketlerinde korunmuş olması önemli ve etkili aykırılıklarda boşluk yaratmamak görüşünden kaynaklanmaktadır. Ancak, mahkemelerin bu sebeple fesih davalarını, varolan duruma nazaran daha büyük bir özenle ve yeni ölçekler bağlamında ele alacakları şüphesizdir”.

2) Konu dışı işlemlerin tabi olacağı hukuki sonuç AŞ'lerle sınırlı olarak düzenlenmiştir.

a) Kollektif, komandit ve paylı komandit şirketlerde konu dışı işlemler

Kollektif ve komandit şirketlerde temsil yetkisi, şirketin işletme konusu ile sınırlandırılmış, AŞ'lerden farklı olarak (TTK m. 371/2) konu dışı işlemlerin akıbetine değinilmemiştir. Öyleyse TTK 125'in konu sınırlamasını kaldırdığı,

⁴⁹ Geniş bilgi için bkz. ALIŞKAN, Murat, *Türk Ticaret Kanununa Göre Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Anonim Şirketleri Denetlemesi ve İlgili Fesih Davaları*, İstanbul 2007, s. 202 vd.

⁵⁰ “Kanuna, esas sözleşme hükümlerine veya kamu düzenine aykırı işlemler ve faaliyetlerde bulunduğu anlaşıl原因 şirketler aleyhine özel kanunlarındaki hükümler saklı kalmak kaydıyla Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca fesih davası açılabilir” (ETK m. 274/2).

dolayısıyla konu dışı işlemlerin şirketi bağlayacağı düşünülebilir⁵¹. Fakat bu ihtimalde, temsil yetkisinin “**kapsamı**”nı açıkça işletme konusu ile sınırlandıran TTK m. 233/1’in varlık gerekçesini izah etmek mümkün olmayacaktır⁵².

Kanun koyucu bilerek veya sehven AŞ’lerde konu dışı işlemleri ve ticaret sicilinin üçüncü kişilere etkisini özel olarak düzenleyen TTK m. 371/2 benzeri bir hükme yer vermediğinden kollektif şirketlerde, iyi niyet – kötü niyet ayırımı yapılmaksızın, konu dışı işlemlerin hükümsüz sayılması mümkündür⁵³. Kollektif şirketlerde “yönetimin kapsamı”nı⁵⁴ düzenleyen TTK m. 223 hükmünden hareketle temsilcilerin yaptığı konu dışı işlemin askıda hükümsüz olduğu söylenebilecektir⁵⁵. Bu sonuç, ortakların menfaatlerini korumakla birlikte sicilin olumlu⁵⁶ etkisi gereği üçüncü kişileri mağdur edecektir. Konu dışı işlemlerin şirket ve kendi menfaatlerine uygun olduğunu düşünen ortaklar oy birliği ile icazet verebilir (TTK m. 223; 226/2)⁵⁷. Ters durumda konu dışı işlem geçersizdir. Üçüncü kişi konu dışı işlemin geçersiz olmasından doğan zararın giderilmesini, yetkisiz temsilciden isteyemeyecektir. Zira sicilin olumlu etkisi gereği üçüncü kişilerin, tescil ve ilan edilen şirketin işletme konusunu ve dolayısıyla konu dışı işlemi bildikleri farz edilecektir (TTK m. 36/3).

Paylı komandit şirketlerin yönetimi ve temsili, temsilcinin (komandite ortak) görev ve yetkileri komandit şirket hükümlerine tabi olduğundan (TTK m. 565/1) konu dışı işlemler hakkında da aynı sonuç geçerli olmalıdır.

⁵¹ Ayrıca bkz. TÜRK, Ahmet, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Genel Ticaret Şirketlerine İlişkin Genel Hükümler ve Anonim Ortaklığa İlişkin Hükümlerinden Bazıları Hakkında Düşünceler”, *Prof. Dr. Fırat ÖZTAN’a Armağan*, C. II, Ankara 2010, s. 2165.

⁵² PULAŞLI, kollektif ortaklık sözleşmesinde yazılı işletme konusunun, sadece ortaklar arasındaki sorumluluk açısından önem taşıdığı düşüncesindedir (Şirketler Hukuku Genel Esaslar, s. 197).

⁵³ Bkz. BAHTİYAR, Mehmet, *Ortaklıklar Hukuku*, İstanbul 2012, s. 76.

⁵⁴ Yönetici ve temsilcilerin farklı kişiler olması mümkün olmakla birlikte uygulamada, her iki yetki genellikle aynı kişi veya kişilere aittir. ETK m. 175 hükmünün TTK’ya alınmaması bu eğilimi değiştirmez. Bkz. KARAHAN, Sami (Edit)/ÇELİKTAŞ, İlyas, *Şirketler Hukuku*, Konya 2012, s. 265; ÇEKER, Mustafa, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku*, Adana 2013, s. 288.

⁵⁵ Kollektif şirketlerde konu dışı işlemlerin, yetkisiz temsil hükümlerine tabi olacağı yönünde bkz. ŞENER, Oruç Hami, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku*, Ankara 2012, s. 231.

⁵⁶ Sicilin üçüncü kişilere etkisi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. BİLGE, Mehmet Emin, *Ticaret Sicili*, İstanbul 1999, s. 168 vd; NOMER ERTAN, N. Füsun/ÜLGEN, Hüseyin/TEOMAN, Ömer/HELVACI, Mehmet/KENDİGELEN, Abuzer/KAYA, Arslan, *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul 2009, p. 864-870; AYHAN, Rıza; ÖZDAMAR, Mehmet; ÇAĞLAR, Hayrettin, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*, Ankara 2012, s. 183, 184.

⁵⁷ Ayrıca bkz. KARAHAN/ÇELİKTAŞ, *Şirketler Hukuku*, s. 265, 266.

b) Anonim ve limited şirketlerde konu dışı işlemler

aa) Genel olarak

AŞ temsilcileri, şirket adına “şirketin amacına ve işletme konusuna giren her tür işleri ve hukuki işlemleri” yapabilir⁵⁸. Kanun koyucunun anonim ve limited şirketlerde, kural olarak konu dışı işlemlerin şirketi bağlamasını arzu ettiği söylenebilir (TTK m. 371/2; 629/1)⁵⁹. Şirket temsilcilerinin, iyi niyetli üçüncü kişilerle yaptığı konu dışı işlemler şirketi bağlar. Yetkisiz işlemin şirketi bağlamaması için üçüncü⁶⁰ kişinin, söz konusu işlemin şirketin konusu dışında bulunduğunu bildiğini veya bilebilecek durumda bulunduğunu ispat etmek şarttır⁶¹. Konu dışı işlemlerin bilindiği veya bilinebilecek durumda olduğunu ispat etmek açısından sicilin olumlu fonksiyonundan yararlanmak mümkün değildir.

Konu dışı işlemlerin etkisi ve sonucuna ilişkin aynı yaklaşım, tasfiye amacı dışında yapılan işlemler hakkında da geçerlidir. AŞ’lerin tasfiyesinde organların yetkisi, tasfiye amacıyla sınırlandırılmıştır (TTK m 533/2)⁶². Buna göre tasfiye memurlarının yetkilerini aşarak yapmış olduğu işlemler, karşı tarafın iyi niyetli olması durumunda şirketi bağlayacaktır⁶³. Tasfiyenin tescil ve ilan edilmiş olması, amaç dışı işlemin bilindiği veya hal ve şartlardan bilinebilecek durumda olduğunu ispat etmek bakımından yeterli kabul edilmeyecektir (TTK m. 539/2; 643). Görüldüğü gibi tasfiye memurlarının üçüncü kişilerle tasfiye amacı dışında yaptığı işlemlerin sonucu TTK m. 371/2’ye paraleldir⁶⁴.

TTK m. 533/2 gerekçesinde, “tasfiye haline girilmesiyle birlikte değişikliğe uğrayan ve sınırlanan şirketin ehliyeti değil, organların yetkileridir”

⁵⁸ PULAŞLI, esas sözleşmede gösterilmesi gereken amaç ve konunun, şirketin hak ehliyeti bakımından bir sınırlama teşkil etmeyeceğini, buna karşılık yönetim kurulunun sorumluluğu ve üçüncü kişilerin iyi niyetli olup olmadıklarının ispatı bakımından önem taşıyacağını ifade etmektedir (Şirketler Hukuku Genel Esaslar, s. 290, 432).

⁵⁹ Bkz. TEKİNALP, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, p. 12-83; KARAHAN, Sami (Edit)/GİRAY, Rabia Eda, *Şirketler Hukuku*, Konya 2012, s. 110, 111.

⁶⁰ Bir sözleşmenin bu anlamda konu dışı işlemin tarafı için üçüncü kişi ifadesini kullanmak isabetli değildir. Bilindiği gibi üçüncü kişi ifadesi, bir hukuki işleme katılmayan (hukuki işlemin tarafları dışında kalan) kimseler için kullanılmaktadır.

⁶¹ Konu ile ilgili sınırlama kaldırıldığından iyi niyetin rolüne ilişkin hükmün gereksiz olduğu yönünde bkz. MOROĞLU, Erdoğan, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarısı Taslağı Değerlendirme ve Öneriler*, Ankara 2006, s. 170.

⁶² Bkz. ŞENER, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, s. 604, 605.

⁶³ Tasfiye amacına aykırı işlemlerin şirketi bağlamayacağı düşüncesi için bkz. PULAŞLI, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Şirketler Hukuku Şerhi Cilt I, p. 23.

⁶⁴ TTK m. 539/2, 371/2’nin tekrarı niteliğinde olduğundan atıf ile yetinilebilirdi. Ayrıca bkz. BİLGİLİ; DEMİRKAPI, *Şirketler Hukuku*, s. 380, 381.

şeklindeki açıklamaya rağmen, hangi ehliyet türünün kastedildiği anlaşılamamaktadır. Organlar⁶⁵ şirketin, TBK m. 40-47 hükümlerinde düzenlenen temsilcileri⁶⁶ olmadığına göre kısıtlanan, temsil yetkisi değil şirketin iradesi dolayısıyla fiil ehliyetidir (TMK m. 50).

Tasfiye hâlindeki şirket, ticaret unvanını, “tasfiye hâlinde” ibaresini ekleyerek kullanmak zorundadır (TTK m. 269; 533/2; 643). Bu zorunluluğun sebebi, tasfiye haline giren şirketin fiil ehliyeti tasfiye amacıyla sınırlandırıldığından, şirket ile ilişkiye girecek üçüncü kişileri durumdan haberdar etmektir⁶⁷. Şu halde tasfiyenin tescil ve ilanı (TTK m. 532; 539/2), üçüncü kişilerin; tasfiye amacı dışındaki işlemi bilmesini gerektirmese de ticaret unvanı ve içerdiği ek, amaç dışı işlemi bilememesi veya bilebilecek durumda olmaması ihtimalini ortan kaldırmaktadır. Bu yüzden aşağıdaki açıklamalar tasfiye amacı dışında yapılan işlemler hakkında da geçerlidir.

bb) Konu dışı işlemlerde iyiniyetin rolü

TTK m. 371/2 hükmü gereği şirket ile işlem yapan kişi, yaptığı işlemin şirketin konusu dışında bulunduğunu biliyor veya durumun gereğinden bilmesi gerekiyorsa söz konusu işlem hükümsüzdür. Üçüncü kişilerin, yapılacak işlemin şirketin konusuna girmediğini “bilmesi” (*müspet vukuf*) ile yetinilmemiş, bahsedilen işlemin konu dışı olduğunu bilebilecek durumda bulunmamaları şartı da aranmıştır. Konu dışı işlemin üçüncü kişiler tarafından, kanunun ifadesiyle “durumun gereğinden, bilebilecek durumda bulunduğu”⁶⁸ ispat edilebilirse iyi niyetten söz edilemeyecektir. TTK m. 371/2 hükmündeki iyi niyet şartı, TMK m. 3/2 hükmü ile örtüşmektedir⁶⁹. Taraf olduğu konu dışı işlem hakkında “durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyiniyet iddiasında bulunamaz” (TMK m. 3/2). Kanun, tescil ve ilan edilen işletme konusunun üçüncü kişiler tarafından bilinmemesini mazur görmüştür. Fakat karşı tarafın, kurulan sözleşmedeki *ticaret unvanını* ve dolayısıyla şirketin işletme konusunu bilmemesi veya fark edememesi kendisinden beklenen özen yükümlülüğüne aykırı olacaktır.

⁶⁵ AŞ organları için bkz. TEKİNALP, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, p. 11.04-11.07.

⁶⁶ Tasfiye amacı dışındaki işlemlerin yetkisiz temsil hükümlerine tabi olacağı ve sözkonusu işlemleri yapan kimselerin yetkisiz temsilci sıfatıyla üçüncü kişilere karşı sorumlu olacakları yönünde bkz. PULAŞLI, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Şirketler Hukuku Şerhi Cilt I, p. 23.

⁶⁷ ARKAN, Sabih, *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara 2011, s. 262.

⁶⁸ Bu ibare TTK m. 371/2 gerekçesinde “halin icabından bilebilecek durumda” olma şeklinde daha düzgün ifade edilmiştir.

⁶⁹ Bkz. TEKİNALP, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, p. 12-84.

Şirket ile konu dışı işlem yapan kimsenin, durumu bilmiyorsa (iyi niyetli) işlem bağlayıcı kabul edildiğinden herhangi bir zararından söz edilemeyecektir. Konu dışı işlemi bilen kişinin, işlemin şirketi bağlamaması sebebiyle maruz kaldığı zararlar için şirketin temsilcilerine başvurabilmesi mümkün değildir⁷⁰.

cc) Ticaret sicilinin iyiniyete etkisi

Yeni TTK AŞ esas sözleşmesinin, hem tamamının tescil ve ilan olunması şartını aramış, hem de sicilin üçüncü kişilere etkisi ile ilgili fonksiyonunu (TTK m. 36/1) sınırlandırmıştır. Sicilin olumlu etkisinden yararlanacak esas sözleşme hükümleri, TTK m. 354’de sınırlı sayıda (numerus clausus) gösterilmiştir⁷¹. Sicilin olumlu etkisinden yararlanacak hükümler arasında, esas sözleşmede bulunması gerekli asgarî kayıtlar arasındaki “şirketin işletme konusu”na (TTK m. 339/2.b) yer verilmemiştir. Bu açıdan kötü niyetin ispatı ve sicilin olumlu etkisini sınırlandıran TTK m. 354 arasındaki uyuma işaret eden TTK m. 374/2 gerekçesi, kısmen doğru ve tutarlıdır. Gerçekten, sicilin olumlu etkisinden yararlanacak esas sözleşme hükümleri içerisinde “konu” ile ilgili hükme yer verilmediğinden, bu hususun bilindiği iddiası ileri sürülemeyecektir. Buna karşılık sicilin olumlu etkisinden yararlanacak sekiz esas sözleşme hükmü arasında “ticaret unvanı”nın da bulunması, kanun koyucunun iradesine ters düşmektedir. Anonim ve limited şirketin ticaret unvanında, zorunlu unsur olarak şirketin “işletme konusu” ile “anonim şirket” (veya limited şirket) kelimelerinin bulunması şarttır (TTK m. 43). Sicilin olumlu etkisinden yararlanacak ticaret unvanı (TTK m. 354/1.b), üçüncü kişiler bakımından, ticaret siciline tescil ve TSG’de ilan edildiği günü izleyen iş gününden itibaren hukuki sonuçlarını doğurur. Üçüncü kişilerin, tescil ve ilan edilen ticaret unvanındaki şirketin işletme konusunu bilmediklerine ilişkin iddiaları dinlenmeyecektir (TTK m. 36/1, 3)⁷².

⁷⁰ Ayrıca bkz. PULAŞLI, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Şirketler Hukuku Şerhi Cilt I, p. 35; BİLGİLİ; DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 54, 55.

⁷¹ Bu hususlar şunlardır:

- a) Esas sözleşmenin tarihi.
- b) Şirketin ticaret unvanı ve merkezi.
- c) Şirketin, varsa süresi.
- d) Şirketin sermayesi, ödenmesinin şekil ve şartları ile payların itibarî değerleri, varsa imtiyazlar.
- e) Pay senetlerinin türleri, hamiline veya nama yazılı oldukları.
- f) Şirketin nasıl temsil olunacağı.
- g) Yönetim kurulu üyeleriyle şirketi temsile yetkili kimselerin ad ve soyadları, unvanları, yerleşme yerleri ve vatandaşlıkları.
- h) Şirketin yapacağı ilanların şekli; esas sözleşmede buna ilişkin hüküm bulunduğu takdirde, yönetim kurulu kararlarının pay sahiplerine nasıl bildirileceği (TTK m. 354).

⁷² TEKİNALP konu ile ilgili şu açıklamaya yer vermektedir: “YTK, esas sözleşmede ... AO’nun işletme konusunun yazılı olmasının ve bunun da Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilmiş olmasının

Kanun koyucunun, konu dışı işlemlere sicilin etkisi bakımından AŞ'lerle ilgili kısmen uyumlu sayılabilecek yaklaşımı, maalesef limited şirketlerde bulunmamaktadır. Sicilin olumlu etkisinden yararlanacak esas sözleşme hükümleri içerisinde TTK m. 354'ten farklı olarak "şirketin işletme konusu"na da (TTK m. 587/1.c)⁷³ yer verilmiş, buna karşılık aynı olumlu etki, konu dışı işlemler bakımından TTK m. 371/2'ye yapılan atıf (TTK m 629/1) ile bertaraf edilmek istenmiştir. Böylece bir yandan, tescil ve ilan edilen limited şirket konusunun üçüncü kişiler tarafından aksinin ispatı mümkün olmayacak şekilde bilindiği (TTK m. 36/3; 587/1.c), diğer yandan da aynı tescil ve ilanın, konu dışı işlemin taraflarınca bilindiği iddiasının ispatında tek başına yeterli

üçüncü kişinin iyi niyetli olmadığına ispatı bakımından tek başına delil sayılmayacağını da açıkça belirtmiştir (YTK, m. 371.2). Bunun iki sebebi vardır. Birincisi AO'nun işletme konusu YTK'nın 354. maddesine göre YTK'nın 36. maddesinin birinci fıkrasının uygulanmayacağı hususlardandır; yani üçüncü kişi ortaklığın işletme konusunu bilmek zorunda değildir. İkincisi bir işlemin işletme konusuna girip girmediği, analizi ve yargılamayı gerektirir. İşletme konusunun ilan edilmiş olması, mahkemenin takdirine bağlı bir yardımcı delildir" (Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, p. 12-84). Gerçekten temsile yetkili kişinin yaptığı işlem, şirketin işletme konusuna yakın ise bahsedilen işlemin konu dışı olup olmadığı sorunu analizi ve yargılamayı gerektirir. Fakat şirketin işletme konusundan farklı alanlarda (mobilya, gıda, tekstil, beyaz eşya gibi) yapılan işlemlerin konu dışı olduğunu tespit etmek için bu tür değerlendirmelere ihtiyaç olmayacağı aşıkardır. Ayrıca yapılan açıklama, sicilin olumlu etkisinden yararlanacak olan ve TTK m. 354 yer verilen ticaret unvanını kapsamadığı için eksiktir. TEKİNALP'in de ifade ettiği gibi (Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, p. 12-72), "Şirket adına imza yetkisini haiz kişiler şirketin unvanı altında imza atarlar" (TTK m. 372/1). Tescil ve ilan edilen ticaret unvanına sicilin olumlu etkisi, konu dışı işlemdeki şirketin ticaret unvanından durumun bilinebilir olması (tacirler için basiretli iş adamı gibi hareket yükümlülüğü, tacir olmayanlar için TMK m. 3/2), TEKİNALP'in açıklamasının tersine, üçüncü kişilerin şirketin işletme konusunu bilmemesi ihtimalini zayıflatmaktadır.

⁷³ "Tescil ve ilan edilen şirket sözleşmesine, aşağıda sayılanlar dışında, 36 ncı maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanmaz:

- a) Şirket sözleşmesinin tarihi.
- b) Şirketin ticaret unvanı ve merkezi.
- c) Esas noktaları belirtilmiş ve tanımlanmış şekilde şirketin işletme konusu; şirket sözleşmesinde bu konuda bir hüküm varsa, şirketin süresi.
- d) Esas sermayenin itibarî değeri.
- e) Gerçek kişi ortağın adı ve soyadı, yerleşim yeri, tüzel kişi ortakların unvanı, merkezleri ve her ortağın üstlendiği esas sermaye payları.
- f) Aynı sermayenin konusu ve bu tür sermayenin karşılığında verilecek esas sermaye payları; bir ayının devralınması hâlinde ilgili sözleşmenin konusu, sözleşmenin karşı tarafı, şirketin borçlandığı karşı edim; özel menfaatlerin içerik ve değeri.
- g) Öngörülmesi ise, intifa senetlerinin sayısı ve bunlara sağlanan hakların içeriği.
- h) Müdürlerin ve şirketi temsile yetkili diğer kişilerin adları, soyadları veya unvanları ve yerleşim yerleri.
- i) Temsil yetkisinin kullanılma şekli.
- j) Denetçinin yerleşim yeri, merkezi, varsa ticaret siciline tescil edilmiş şubesi.
- k) Şirket sözleşmesinde öngörülmesi bulunan imtiyaz, ek yükümlülük veya yan edim yükümlülükleri, esas sermaye payları ile ilgili önerilmeye muhatap olma, önalım, geri alım ve alım hakları.
- l) Şirket tarafından yapılacak olan ilanların şekli, türü ve şirket sözleşmesinde bu konuda bir hüküm bulunduğu takdirde, müdürlerin ortaklara ne şekilde bildirimde bulunacakları" (TTK m. 587).

olmaması (TTK m. 371/2; 629/1) varsayımı esas alınacaktır. Bu çelişkilerin yol açacağı sorunların, kanun değişikliği yapılmaksızın aşılması imkânsızdır.

Kollektif ve komandit şirketlerde, AŞ'lerdeki gibi sicilin olumlu etkisini sınırlandıran bir hükme (TTK m. 354) yer verilmediğinden, şirket sözleşmesinde bulunması gereken kayıtların tamamının (TTK m. 213; 305) tescil ve ilan ile birlikte bilindikleri farz ve kabul edilecektir (TTK m. 36; 215). Öyleyse konu dışı işlemi bilmedikleri iddiasına dayanan üçüncü kişilerin, bu iddialarının herhangi bir karşılığı bulunmayacaktır⁷⁴.

dd) Ticaret unvanının iyiniyete etkisi

Anonim ve limited şirketlerin ticaret unvanının çekirdek kısmı, işletme konuları ile şirket ibarelerinden oluşur. Hem anonim (TTK m. 354/1.b) hem de limited (TTK m. 587/1.b) şirketlerde, üçüncü kişiler bakımından sicilin olumlu etkisinden yararlanacak esas sözleşme kayıtları arasında ticaret unvanı da bulunmaktadır. Tacir sıfatını taşıyıp taşımadığına bakılmaksızın her kesin, tescil ve ilan edilen ticaret unvanındaki işletme konusunu bildiği varsayılmaktadır. Tescil ve ilan edilen ticaret unvanını, dolayısıyla anonim ve limited şirket konusunu, üçüncü kişilerin bilmedikleri iddialarının, kendilerine herhangi bir yarar sağlaması düşünülemez (TTK m. 36/3).

Kollektif ve komandit şirketlerin ticaret unvanlarında (TTK m. 42), şirketin işletme konusuna yer vermek şart değildir. Fakat söz konusu şirketlerin ticaret unvanlarında, ek olarak şirketin işletme konusuna yer verilebilir. Bu ihtimalde şirket konusunun, hem tescil ve ilanın etkisi, hem de şirketin ticaret unvanı kullanma zorunluluğu gereği bilindiği kabul edilecektir. Kollektif ve komandit şirketlerin ticaret unvanlarında şirket konusu bulunmuyorsa, tacir olmayan kimselerin, konu dışı işlemi bilmemeleri veya hal ve şartlardan duruma vakıf olmamaları pekâlâ mazur görülebilecektir. Ancak, tescil ve ilan edilen şirket sözleşmesinin zorunlu unsurları arasındaki “işletme konusu”nun, sicilin olumlu etkisi sebebiyle bilindiği varsayımı, bu ihtimalin uygulama alanı bulmasını engelleyecektir.

ee) Basiretli iş adamı gibi hareket etme yükümlülüğünün etkisi

Şirket ile -konu dışı- işlem yapacak müşterilerin niteliği ve çevresi, şirketin iştiğal alanına göre değişecektir. Fakat herhalde, konu dışı işlemin taraflarının, ağırlıklı olarak tacir sıfatını taşıyan kimselerden oluşacağını söylemek mübalağa sayılmayacaktır. Öncelikle ifade etmek gerekir ki, tacir

⁷⁴ Ayrıca bkz. KENDİGELEN, Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul 2011, s. 169.

sıfatını taşıyan veya taşımayan üçüncü kişiler, sicil olumlu etkisi gereği tescil ve ilan edilen ticaret unvanını ve TTK m. 354/1 istisna tutulursa ticaret şirketinin işletme konusunu, bilmedikleri iddiasında bulunamayacaklardır. Sicilin olumlu etkisinden başka tacirler, basiretli iş adamı gibi hareket etme yükümlülüğünün sonucu olarak da şirketin ticaret unvanını ve işletme konusunu bilmedikleri gerekçesine dayanamayacaklardır.

Bilindiği gibi her tacir, basiretli işadamı (TTK m. 18/2) gibi hareket etmekle yükümlüdür⁷⁵. Objektif bir özen ölçüsüne dayanan bu yükümlülük tacirin, ticari işletmesiyle ilgili faaliyetlerinde ileri görüşlü, sezgili, tedbirli ve sağlıklı hareket etmesini gerektirir⁷⁶. Ayrıca tacir, ticari işletmesine ilişkin

⁷⁵ Bu yükümlülük hakkında bkz. ARKAN, *Ticari İşletme Hukuku*, s. 137-140; KARAHAN, Sami, *Ticari İşletme Hukuku*, Konya 2012, s. 104-106; ÇEKER, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku, s. 74-76; BİLGİLİ, Fatih; DEMİRKAPI, Ertan, *Ticari İşletme Hukuku*, Bursa 2012, s. 93, 94; KAYAR, İsmail, *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara 2012, s. 127-130; POROY, Reha/YASAMAN, Hamdi, *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul 2012, s. 152-155.

⁷⁶ Basiretli iş adamı gibi hareket etme yükümlülüğünün kimi yüksek yargı kararlarında zaman zaman katı sayılabilecek bir anlayışla değerlendirildiği söylenebilir. Bu yükümlülüğün nasıl anlaşıldığı ve uygulandığı bakımından örnek olarak birkaç karar aktarmakta fayda umuyoruz:

“Davacı... 2001 yılı Kasım ayında yaşanan ekonomik kriz nedeniyle hükümetçe uygulanan çıpa sisteminin terk edilerek dövizin dalgalanmaya bırakılması sonucu dolar kurunun önceden tahmin edilemeyecek derecede yükseldiğini ileri sürerek, ... aylık kira bedelinin ... uyarlanmasını istemiştir.

...

Devalüasyonların ülkemiz açısından önceden tahmin edilemeyecek bir keyfiyet olmadığı, kur politikalarının güvenilir olmadığı bir gerçektir. ... Devalüasyon ve ekonomik krizlerin bir anda oluşmadığı, piyasadaki belli ekonomik darboğazlardan sonra meydana geldiği bir gerçektir. Davacı tacirin ekonomik krizin işaretlerinin belli olduğu bir dönemde, Kasım 2000 krizinden 20 gün önce yabancı para üzerinden kira sözleşmesi yapması basiretli bir tacir olarak davranmadığı sonucuna varılmalıdır.

TTK. 18/1. maddesinde A.Ş.lerin tacir oldukları açıklanmıştır. Aynı Yasanın 20/II maddesinde de her tacirin ticaretine ait faaliyetlerinde basiretli bir iş adamı gibi hareket etmesi gerekir. Basiretli bir iş adamı gibi davranma yükümü aslında objektif bir özen ölçüsü getirmekte ve tacirin ticari işletmesiyle ilgili faaliyetlerinde, kendi yetenek ve imkanlarına göre ondan beklenebilecek özeni değil aynı ticaret dalında faaliyet gösteren tedbirli, öngörülü bir tacirden beklenen özeni göstermesinin gerekli olduğu kabul edilmektedir. Gerekli tedbirleri almadan sözleşme yapan ve borç altına giren tacirin alabileceği tedbirlerle önleyebileceği bir imkansızlığa dayanması kabul edilebilecek bir durum değildir. Ülkemizde 1958 yılından beri devalüasyonlar ilan edilmekte sık sık para ayarlamaları yapılmakta, Türk parasının değeri dolar ve diğer yabancı paralar karşısında düşürülmektedir. Ülkemizdeki istikrarsız ekonomik durum tacir olan davacı tarafından tahmin olunabilecek bir keyfiyettir” (YHGK, 07.05.2003, E. 2003/13-332; K. 2003/340).

“Uluslararası ticaret yapan firmanın Türk kambiyo mevzuatını bildiğinin kabul edileceği” (Y. HGK, T. 16.2.1983; E. 1981/11-440; K. 1983/133).

“Uzun süreli kira sözleşmesi yapıp, bu sözleşmeye dayanarak çalışır vaziyette olmayan dava dışı şirkete ait fabrikayı faal hale getirmek için bir çok masraf yapan ve tacir olan davacı şirketin, şirket adına sözleşmeyi imzalayan kişinin yetkili olup olmadığını araştırması ve TTK.nun 20/2. maddesi anlamında basiretli bir tacir gibi davranması gerekmesi nedeniyle müterafik kusurunun olup olmadığı ve bu nedenle hükmedilecek tazminattan indirim yapılması gerekip gerekmediğinin karar yerinde tartışılmaması doğru görülmemiş, bu nedenle kararın mümeyyiz davalılar yararına bozulması gerekmiştir” (Y. 11. HD, T. 1.5.2006; E. 2006/3818; K. 2006/4914).

işlemleri, ticaret unvanıyla yapmak ve işletmesiyle ilgili senetlerle diğer belgeleri, bu unvan altında imzalamak zorundadır (TTK m. 39/1). Sermaye şirketlerinin ticaret unvanının, şirketin “işletme konusu” ve şirket ibaresinden oluştuğu (TTK m. 43/1), ticaret şirketlerinin zorunlu esas sözleşme hükümleri arasında işletme konusunun bulunduğu, her iki hususu kapsayan hükümlerin tescil ve ilan ile bilindikleri varsayımının geçerliliği, tacirin konu dışı işleme vukufunu zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla tacirin, konu dışı işlemi bilmemesi veya bilebilecek durumda olmaması keyfiyetinden söz edilemeyecektir. Öyleyse konu dışı işlemlerin, bilinmesi veya bilinebilecek durumda olması ihtimalinde şirketi bağlamayacağı hükmünü içeren TTK m. 371/2'nin, tacirler bakımından uygulama kabiliyeti bulunmamaktadır.

Basiretli iş adamı gibi hareket yükümlülüğünün etkisi ve sonuçları, ticaret unvanında şirket konusuna yer verme zorunluluğu aranmayan kolektif ve komandit şirketlerle konu dışı işlem yapan tacirler bakımından aynı ölçüde geçerli kabul edilecektir. Özellikle bu şirketlerin ticaret unvanında “ek” olarak konuya yer verilmişse, basiretli işadamı gibi hareket yükümlülüğü, konunun fark edilmesini gerektirir. Ticaret unvanında şirket konusuna yer verilmemiş ise sicilin olumlu etkisi gereği, tescil ve ilan edilen kolektif (ve komandit) şirket sözleşmesinin işletme konusunun bulunduğu varsayımı geçerli olacaktır. Görüldüğü gibi her halükarda, ticaretine ait bütün faaliyetlerinde basiretli iş adamı gibi hareket etme yükümlülüğüne tabi olan tacirin; tescil ve ilan edilen şirket konusunu, işlem yaptığı kimsenin ticaret unvanını ve unvandaki işletme konusunu bilmemesi iddiasına haklılık kazandırmak mümkün olmayacaktır.

c) Konu dışı işlemlerin sonucu

Kollektif ve komandit şirketlerde konu dışı işlemlerin akıbetinin, yönetim yetkisinin kapsamını düzenleyen TTK m. 223 hükmü çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Bu durumda konu dışı işlemlerin askıda hükümsüz

“Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre basiretli bir tacir olması gereken ticari şirkettir. Sözleşmeyi işletme alanını görmeden ve değerlendirmeden düzenlemesi kabul edilemez. Hasılat kirasının bir türü olan rödevans sözleşmelerinde de uygulanması gereken B.K.n 274 üncü maddesine göre kiracı kendi kusurunda yahut şahsında hadis olan bir arızadan dolayı kiralananı kullanmadığı veya sınırlı bir şekilde kullandığı takdirde kiralayan kiralananı sözleşme dairesinde kullanmaya hazır bulundurmuş oldukça kiracı kiranın tamamını vermekle yükümlüdür” (Y. 14. HD, T. 25.10.2011; E. 2011/10111; K. 2011/12662).

“Şirketi temsilen faaliyette bulunan yönetim kurulunun, ticaret şirketinin işgal konularına giren bütün faaliyetlerinde (basiretli bir iş adamı) gibi hareket etmesi lazımdır. Bunu önemli bir kıstası da herhangi bir faaliyetin şirket menfaatına, yararlı olup olmadığıdır. Bu itibarla yönetim kurulu mensuplarının sorumluluğunda bu kıstasın esas alınması gerekir. Sorumluluğa karşılık ticari hayatın icap ettirdiği yetkilerin tanınmaması basiretli iş adamı gibi hareket etmek olanağı ortadan kaldırır” (Y. 11. HD, T. 17.12.1974; E. 1974/3677; K. 1974/3733).

olduğu söylenebilecektir. Konu dışı işlem, ortakların icazeti ile ayakta tutulabilecek, aksi halde geçersiz olacaktır⁷⁷.

Ticaret şirketleri dâhil tüzel kişilerin fiil ehliyeti, kendilerini düzenleyen kanun ve esas sözleşme (kuruluş senedi, statü, tüzük) hükümlerine göre belirlenecektir⁷⁸. Ticaret şirketlerinde yönetim organının yetkileri, her bir şirket türü için belirlenmiş ve tanımlanmış işletme konusu ile sınırlıdır. Organ sıfatı ile şirket adına hareket edenler, temsilci sıfatı ile değil bizzat şirketin kendi iradesini açıklamaktadır. Bu yüzden konu ile sınırlı yetki, temsil yetkisi değil şirketin fiil ehliyetidir. Fiil ehliyetinin kapsamını şirketin konusu ile sınırlandıran TTK hükümlerinin (m. 233; 318; 565; 371/1; 629/1) emredici nitelikleri gereği konu dışı işlemler hükümsüzdür⁷⁹.

Geçersiz bir işlem daha baştan ölü doğduğundan, sonradan diriltilmesine imkân yoktur⁸⁰. İyiniyetli üçüncü kişilerin korunması amacını güden TTK m. 371/2 hükmünün, bu kurala istisna getirdiği söylenebilir⁸¹. Anılan hükme göre, durumu bilmeyen veya bilmeleri beklenmeyen üçüncü kişilerin, şirketin temsilcileri ile yaptığı konu dışı işlem geçerli kabul edilecektir. Ayrıca yönetim yetkisinin kapsamını belirleyen ve olağanüstü işlemlerde ortakların oybirliğini arayan TTK m. 223 hükmünün, hükümsüzlük sonucunu esneteceği düşünülebilir.

⁷⁷ Bu sonuç, TTK m. 223 hükmünden hareketle konu dışı işlemin yaşatılması amacını gütmektedir. Aksi düşünce ile kollektif şirketin fiil ehliyetinin, “işletme konusu” ile sınırlandırıldığı (TTK m. 233) dolayısıyla şirketi temsile yetkili olanların yaptıkları konu dışı işlemin hükümsüz olduğu sonucuna da ulaşmak mümkündür.

⁷⁸ Tüzel kişiyi düzenleyen kanun ve esas sözleşme hükümlerinde belirlenen amaç dışındaki işlemler hükümsüzdür. Bkz. ANTALYA, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, s. 101.

⁷⁹ Statüsü veya taşıdığı belirli şartları gereği gerçek ya da tüzel kişilerin, fiil ehliyetini sınırlandıran veya tamamen ortadan kaldıran hükümler, sözkonusu kişilerin korunup gözetilmesi amacına hizmet eder. Kural olarak bu hükümlere uymamanın yaptırımı hükümsüzlüktür. Fakat tüzel kişilerden farklı olarak gerçek kişilerde fiil ehliyetinin şartlarına [ayırt etme gücü, erginlik, kısıtlı olmama (TMK m. 10)] göre gerçek kişinin ehliyet derecesi (tam ehliyetli, sınırlı ehliyetli, sınırlı ehliyetsiz, tam ehliyetsiz) ve buna bağlı olarak hükümsüzlük yaptırımının çeşidi (mutlak butlan, askıda hükümsüzlük) değişir. Ayrıntılı bilgi için bkz. AKİPEK; AKINTÜRK; ATEŞ KARAMAN, Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, s. 285vd.

⁸⁰ Hukuki işlemlerin hükümsüzlüğünü gerektiren sebepleri topluca şu şekilde sıralamak mümkündür: İrade beyanında bulunan kimsenin ehliyetsizliği, işlemin konusunun; emredici hukuk kurallarına, genel ahlaka (adaba) aykırı veya imkansız olması, hukuki işlemin sıhhati için aranan şekle uyulmaması, hukuki işlemin muvazaalı olması, tasarruf işlemlerinde tasarruf yetkisinin bulunmaması ve illi tasarruf muamelelerinde buna temel teşkil eden geçerli bir borçlanma işleminin olmamasıdır. Bkz. EREN, Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul 2008, s. 300 vd; ANTALYA, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, s. 100 vd.

⁸¹ Ayrıca krş. TOPÇUOĞLU, Metin, *Rekabeti Kısıtlayan Teşebbüsler Arası İşbirliği Davranışları ve Hukuki Sonuçları*, Ankara 2001, s. 290-292.

Anonim ve limited şirketlerde konu dışı işleme taraf olan kimsenin, yaptığı işlemin şirketin konusuna girmediğini bilmemesi veya hal ve şartlardan öğrenebilecek durumda olmaması ihtimali son derece zayıftır. TTK m. 371/2 gereği konu dışı olduğu bilinen işlem hükümsüzdür. Ölü doğan konu dışı işlemin şirketin konusu değiştirilmeden ve yeniden yapılmadan, tarafların icazeti ile geçerli hale getirilmesi mümkün değildir. Lakin TTK m. 371/2 hükmü ifadesinden, sicilin olumlu etkisi sınırlandırılmakla AŞ'lerde konu dışı işlemlerin, genel olarak ve çoğunlukla geçerli kabul edileceği sonucunu çıkarmak mümkündür. Ancak yukarıda açıklandığı gibi, konu dışı işlemlerin tacir sıfatını taşıyan kişiler tarafından bilinmemesi ihtimalinden söz edilemeyeceği için tacirlerin taraf olduğu söz konusu işlemler, behemehâl hükümsüz sayılacaktır. Aynı şekilde tacir sıfatını taşımayan kişilerin taraf olduğu konu dışı işlemler de bilindiği veya bilinebilecek durumda olduğu (sicilin olumlu etkisi, sicilin etkisinin sınırlandırıldığı hallerde ticaret unvanı veya başkaca etkenler) ispat edildiği takdirde hükümsüzdür. Buna karşılık, zayıf bir ihtimal olmakla beraber, şirket konusunu bilmeyen kişiler için konu dışı işlemler geçerlidir.

Şirket ile işlem yapan tarafın iyi niyetli olmadığını ispat yükü, şirkete aittir⁸². İşlemin konu dışı olduğunu bilmek, tek başına üçüncü kişinin kötü niyetli sayılmasını gerektiriyorsa aynı durum yöneticiler hakkında da geçerlidir. Bilerek ve isteyerek konu dışı işlemi yapan yöneticilerin, karşı tarafın iyi niyetli olmadığını iddia ve ispat ederek işlemin hükümsüzlüğüne dayanması hakkın kötüye kullanılmasıdır (TMK m. 2/2)⁸³.

d) TTK m. 371/2 hükmünün uygulama kabiliyeti

Kanun koyucu, anonim ve limited şirketlerde kural olarak, konu dışı işlemlerin geçerli olmasını arzu etmiştir. Fakat kanun koyucunun arzusunu formüle eden TTK m. 371/2 hükmünün, istenen sonucu gerçekleştirmeye hizmet etmeyeceği kuşkusuzdur. Kanun koyucunun arzusunun tam tersine, anonim ve limited şirketlerde konu dışı işlemler, pek zayıf ihtimallerle geçerli kabul edilebilecektir.

⁸² Bkz. TEKİNALP, Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları, p. 12-85.

⁸³ Hakkın kötüye kullanılmasından söz edebilmek için hakın:

- a) Esas amacına aykırı kullanılması,
 - b) Yasal bir menfaat olmaksızın kullanılması,
 - c) Dürüstlük, doğruluk ve iş ilişkilerinde geçerli olan karşılıklı güvene aykırı kullanılması,
- gerekir. Ayrıntılı bilgi ve örnekler için bkz. AKİPEK; AKINTÜRK; ATEŞ KARAMAN, Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, s. 186 vd.

Konu dışı işlemlerin taraflarının esasen tacir sıfatını taşıyacakları, tacirlerin; basiretli iş adamı gibi hareket etme yükümlülüğüne tabi olmaları, her türlü yazışmalarında ticaret unvanı kullanma zorunluluğu bulunması, ticaret sicilinin tacir sıfatını taşıyan taşımanın üçüncü kişilere etkisi, söz konusu işlemlerin ayakta tutulması imkânını güçleştirmektedir.

Şirket esas sözleşmesinin ilan edilmiş olması, işletme konusunun bilindiği iddiasının ispatı açısından, tek başına yeterli delil olarak kabul edilmemiştir. Kanun koyucu tutarlılığını TTK m. 354'te sicilin olumlu etkisinden yararlanacak hususlar içerisinde "işletme konusu"na yer vermeyerek sürdürmüştür. Ancak aynı hükümdeki "ticaret unvanı" marifetiyle şirketin işletme konusunun sicilin olumlu etkisinden yararlanacak olması, kanun koyucunun sakındığı etkiyi bertaraf etmektedir. Bu arada TTK m. 371/2'de "şirket esas sözleşmesinin ilan edilmiş olması" ifadesinin kullanıldığı, bittabi ticaret unvanının etkisinin de sınırlandırıldığı akla gelebilir. Fakat bu ihtimalde TTK m. 354 ile TTK m. 371/2 arasındaki çelişkiyi izah etmek daha da güç olacaktır. Aynı çelişkili duruma limited şirketler bakımından sicilin olumlu etkisini hem ticaret unvanını hem de şirketin konusunu kapsayacak şekilde genişleten TTK m. 587 hükmü eklenebilir. Söz konusu hükümler zorlanarak, sicilin olumlu etkisi sınırlandırılrsa bile ticaret unvanının rolü, tacirler için basiretli hareket etme yükümlülüğü ve TMK m. 3/2 hükmü, konu dışı işlemlerin bilinmemesi varsayımını engelleyecektir.

Konu sırlamasının kaldırılması (TTK m. 125/2), şirket açısından olumlu ve şirketin menfaatine ise işlemin konu dışı olduğunu bilen üçüncü kişi ile bilmeyen arasındaki ayırımın gerekçesini izah etmek zordur. Amaç işlem güvenliğini temin etmek ve bu yolla üçüncü kişilerin mağduriyetini engellemek ise hak ehliyetini genişletip fiil ehliyetini daraltarak bu amacı gerçekleştirmek mümkün değildir.

Görüldüğü gibi konu dışı işlemlere izin veren TTK m 125/2 hükmünün uygulama kabiliyeti son derece zayıftır. Kanun koyucu, bir yandan konu sınırlamasını kaldırmış, diğer yandan da ticaret şirketlerinin fiil ehliyetini kısıtlayarak anılan hükmün hayata geçirilmesini engellemiştir. Kaldırılan konu sınırlamasına uygulanabilirlik kazandırmak üzere bir tedbir olarak düşünülmüş TTK m. 371 hükmünün de bu amaca hizmet etmeyeceği aşikârdır.

Ultra vires gerçekten terk edilmek isteniyorsa ticaret şirketlerinin fiil ehliyetini kısıtlayan konu ile sınırlı temsil yetkisi anlayışından da vazgeçilmelidir. Mevcut hükümlere göre konu dışı işlemlerin riskini, temsil yetkisini kullanan yönetim organı yetkilileri (yönetim kurulu, murahhas üye, murahhas müdür, müdür, ticari temsilci, ticari vekil, yönetici ortak) üstlenecektir. Pek tabii konu dışı işlemler isabetli sonuçlar doğurursa, bu

kimseler taltif edilecek veya tersine azledilecekler ve hukuki sorumluluklarına gidilecektir. Doğal olarak bu yaptırım şekli ve sonuçlarının, şirket ve ortakların menfaatlerini koruyup korumayacağı sorunu tartışmaya açıktır.

Tek kişilik anonim ve limited şirketler hariç, ticaret şirketlerinin tıpkı gerçek kişilerdeki gibi sınırsız ehliyeteye sahip olması şirket ve ortaklar açısından risklere gebe dir⁸⁴. Kanun koyucu, TTK m. 125/2 hükmü dışında ayrı ayrı ticaret şirketlerini düzenlerken özellikle konu dışı işlemleri kolaylaştırmaktan kaçınmıştır. Anlaşılan o ki sınırsız ehliyet anlayışı, kanun koyucunun içine sinmemiştir. Yukarıdaki açıklamalardan başka konu dışı işlemler hakkında da geçerli olacak şu örnek bile kanun koyucunun sözü ile muradı (amacı) arasındaki farklılığı göstermek bakımından kayda değer niteliktedir: Limited şirket sözleşmesi ile müdürlerin belirli kararları veya sorunları ortaklar kurulunun onayına sunmaları zorunluluğu öngörülse ve ortaklar kurulu söz konusu karar ya da sorunlar hakkında onay verse bile bu durum müdürlerin sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır. Ortaklar kurulunun onayı, sadece müdürlerin tazminat yükümlüğünün belirlenmesinde (TBK m. 51, 52) dikkate alınacaktır (TTK m. 625/2)⁸⁵. Şu halde ortaklar kurulunun onayına rağmen konu dışı işlemleri icra eden limited şirket müdürünün sorumluluğunu kabul etmek, ne hakkaniyet ne de TTK m. 125 anlayışı ile izah edilebilir.

3) Konu dışı işlemlerin ileri sürülmesi

Kollektif şirketlerde bir yöneticinin yaptığı işe, şirket yararına görmediği gerekçesi ile aynı konuda yönetim hakkına sahip olan diğer yönetici itiraz edebilir. İtiraz hakkının kullanılması üzerine işlem icra edilemez (TTK m. 222). Şirketin temsili kapsamında üçüncü kişilerle yapılan işlemlere itiraz mümkün değildir. Yönetim hakkına sahip olsun ya da olmasın her bir ortak, yönetim yetkisi kapsamına girmeyen, dolayısıyla ancak oybirliği ile yapılması mümkün konu dışı işlemin hükümsüzlüğüne dayanabilmelidir. Zira yönetim yetkisi şirketin, amacını ve konusunu elde etmek için yapılması gereken olağan iş ve işlemler ile sınırlıdır (TTK m. 223). Şirket konusuna girmeyen – olağanüstü- iş ve işlemler, yönetim yetkisi kapsamına girmediğinden, tüm ortakların oy birliği ile yapılabilecektir.

⁸⁴ Doktrinde bu kanaatin aksine ultra vires ilkesinin pay sahipleri ve alacaklılara yarar sağlamadığı, ticari hayatın gereklerine ters düştüğü düşüncelerini de aktarmak gerekir. Bu gerekçeler hakkında bkz. YILDIZ, TTK Tasarısı'nda Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TTK m. 137 Hükmündeki "Ultra Vires" Sınırlamasının Yerindeliğinin Değerlendirilmesi, s. 327 vd.

⁸⁵ "Hüküm, duraksamaya sebep olan kararların alınmasında ortaklar, yani genel kurul ile yönetim arasındaki uyumu sağlama yönünden de yararlı olacaktır. ... Ancak genel kurulun onayına rağmen sorumluluğun müdürlerde olduğu hükümde açıkça belirtilerek, işlevler ayrılığı, sorumluluk yetkiye bağlıdır ilkesinin gereğine uygun hareket edilmiştir. Zorunlu olmayan onayı aramak, yetkiden doğan sorumluluğu kaldıramaz" (TTK m. 625 gerekçesi).

Anonim ve limited şirketler ile kooperatiflerde konu dışı işlemin hükümsüzlüğü, işlemi yapan üye veya müdür dışındaki diğer yönetim kurulu üyeleri ya da müdürler yahut ticari temsilciler tarafından ileri sürülebilecektir. Özellikle yönetim kurulu üyeleri, şirket yöneticilerinin kanunlara, esas sözleşmeye, iç yönergelere ve yönetim kurulunun yazılı talimatlarına uygun hareket edip etmediklerinin üst gözetimi yükümlülüğüne tabidirler (TTK m. 375/1.e). Bu açıdan üye veya müdürün kendisine yönetim ya da imza yetkisi (TTK m. 367; 370) verilmiş olup olmamasının önemi yoktur (TTK m. 369)⁸⁶. Bu kimselerin, konu dışı işlemlerden dolayı sorumlulukları bulunmamakla birlikte, kontrolleri altındaki esas sözleşmeye aykırı iş ve işlemlere karşı sessiz kalmaları, sorumluluklarına yol açabilecektir (TTK m. 553/1, 3). Pay sahiplerinin, batıl yönetim kurulu kararlarını düzenleyen TTK m. 391'den yararlanma imkânı zayıf bir ihtimaldir⁸⁷.

İşlemin hükümsüzlüğünün, bizzat konu dışı işlemi yapan yönetim organı yetkilisi tarafından ileri sürülmesi hakkın kötüye kullanılması sayılacağından çeşitli sorunları beraberinde getirecektir. “Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz” (TMK m. 2/2). Bir uyuşmazlıkta hâkim, hakkın kötüye kullanıldığı halleri resen dikkate alacaktır⁸⁸. Konu dışı işlemi bilen ve bizzat yapan şirket temsilcisinin, işlemin karşı tarafına durumu bildiğini hatta bilebilecek durumda olduğunu ileri sürerek anılan işlemin şirketi bağlamayacağını iddia etmesi TMK m. 2/2 hükmüne aykırıdır. TMK m. 2/2 hükmü karşısında, TTK m. 371/2 hükmünün şirket lehine getirdiği imkândan yararlanmak mümkün değildir.

⁸⁶ TTK m. 369 gerekçesindeki şu açıklamalar özellikle menfaat çatışması bulunan haller bakımından önem taşımaktadır: “... şirket menfaatinin dürüstlük kuralına göre gözetilmesi gereğine ilişkin temel özen kuralı 6762 sayılı Kanunda açık olarak öngörülmemiştir. Bu yüküm ile, yönetim kurulu üyesinin kişisel menfaatinin, hakim paysahibinin veya paysahiplerinin ve onların yakını olan gerçek ve tüzel kişiler ile üçüncü kişilerin menfaatinin, şirketin menfaatinin önüne geçirmemesi kastedilmiştir. Hüküm, menfaatler çatışması bulunan hallerde yönetim kurulunun gerekli önlemleri almasını ve arm's length temelinde yani, hakim ortağı ve onun yakınlarını kayırmadan şirket için, şirketin menfaati için rekabet şartlarına uygun olarak pazarlık yapmasını ifade eder”. Ayrıca bkz. KERVANKIRAN, Emrullah, “Alman Hukuku’nda Business Judgment Rule’nin Kodifikasyonu – Türk ve Amerikan Hukuku ile Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, *Prof. Dr. Hüseyin ÜLGEN’e Armağan*, Birinci Cilt, İstanbul 2007, s. 249-263.

⁸⁷ “Yönetim kurulunun kararının batıl olduğunun tespiti mahkemeden istenebilir. Özellikle;

- a) Eşit işlem ilkesine aykırı olan,
- b) Anonim şirketin temel yapısına uymayan veya sermayenin korunması ilkesini gözetmeyen,
- c) Pay sahiplerinin, özellikle vazgeçilmez nitelikteki haklarını ihlal eden veya bunların kullanılmasını kısıtlayan ya da güçleştiren,
- d) Diğer organların devredilemez yetkilerine giren ve bu yetkilerin devrine ilişkin, kararlar batıldır” (TTK m. 391).

⁸⁸ “... (H)al ve şartlardan bir hakkın doğruluk, dürüstlük, ahlak ve karşılıklı güven kurallarına uygun olarak kullanılmamış olduğunu veya amacından saptırılmış bulunduğunu anlayan hâkim, taraflarca bu yolda bir iddiada bulunulmamış olsa dahi, bunu dikkate almalıdır” (AKİPEK; AKINTÜRK; ATEŞ KARAMAN, *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, s. 193).

Çelişkili davranış yasağı ve kimsenin kendi kusurlu davranışından yarar sağlayamaması ilkeleri, şirket temsilcilerinin bizzat yaptıkları konu dışı işlemlerin hükümsüzlüğünü iddia etmeleri ihtimalini zayıflatmaktadır. Hükümsüz konu dışı işlem, taraflarca ileri sürülmediği takdirde ifa edilecek ve TTK m. 371/2 hükmü fonksiyonsuz kalacaktır.

C) SONUÇ

D) TTK m. 125 hükmünün konu kısıtlamasını (ultra vires) kaldırmış olması, ticaret şirketlerinin mevcut konuları dışında, hukuka ve ahlaka aykırı olmayan her türlü iktisadi faaliyeti icra edebilme izni olarak değerlendirilemez. Ticaret şirketlerinin temsilinde yetkinin kapsamını, “şirketin işletme konusu” belirlemektedir. Kanun koyucu ticaret şirketlerinin hak ehliyetini genişletmiş, fiil ehliyetini ise işletme konusu ile sınırlandırmıştır.

II) Konu dışı işlem yapan ticaret şirketleri hakkında GTB, işlemi öğrendiği tarihten itibaren bir yıl içinde fesih davası açabilecektir (TTK m. 210/3).

III) Anonim ve limited şirketlerde konu dışı işlemin geçerliliği, karşı tarafın, işlemin konu dışı olup olmadığını bilip bilmemesine göre tespit edilecektir. Konu dışı işlemin tacir tarafı; basiretli işadamı gibi hareket etme (TTK m. 18/2) yükümlülüğü gereği konu ve şirket ibaresinden oluşan ticaret unvanını (TTK m. 43/1) ve pek tabii şirketin konusunu bilmediğini iddia edemeyecektir. Bilme yükümlülüğünün kaynağı, konu dışı işlemi yapan şirketin esas sözleşmesinin tescil ve ilanı değil, ticaret unvanı kullanma (TTK m. 39/1) ve basiretli işadamı gibi hareket etme yükümlülüğüdür.

IV) Karşı taraf, tacir değil ve işlemin konu dışı olduğunu bilmiyorsa işlem şirketi bağlayacaktır. Bu ihtimalde bile tacir sıfatını taşımayan kişinin, TMK m. 3/2'den hareketle, gerekli özeni gösterse idi şirketin kullandığı ticaret unvanından konusunu öğrenebileceği iddiasının, başarılı bir şekilde ileri sürülebilmesi imkânı göz ardı edilemez.

V) Genel olarak sicilin olumlu etkisi ve ticaret unvanı kullanma yükümlülüğü, tacir sıfatını taşıyan veya taşıyanın konu dışı işleme taraf olan kimsenin, yaptığı işlemin şirketin konusuna girmediğini bilmemesi veya hal ve şartlardan öğrenebilecek durumda olmaması ihtimalini son derece zayıflatmaktadır. TTK m. 371/2 hükmü, kollektif (komandit) şirketleri kapsamadığından, sıfatlarına bakılmaksızın herkes için sicilin olumlu etkisi uygulama alanı bulacaktır. Anonim, limited şirket ve kooperatif ticaret unvanlarının çekirdek kısmında konu unsuruna yer vermek zorunludur. Kollektif

ve komandit şirket ticaret unvanlarında ise ek olarak şirketin işletme konusuna yer verilebilecektir. Görüldüğü gibi her halükarda (sicilin etkisi, ticaret unvanı ve TMK m. 3/2'nin rolü), ticaret şirketlerinin işletme konusunun bilinmediği iddiasına dayanma imkânını zorlaştırmaktadır.

VI) Kollektif ve komandit şirketlerde konu dışı işlemler, yetkisiz temsile ilişkin hükümlere göre muamele görmelidir. Ortaklar, oy birliği ile konu dışı işleme icazet verebilir. Oybirliği oluşmaz ise işlem hükümsüz sayılacaktır. İşlemin konu dışı olduğunu bilmeyen karşı taraf, sicilin olumlu etkisi sebebiyle şirketin yönetici veya temsilcisinden tazminat talep edemeyecektir.

VII) TTK m. 371/2 gereği konu dışı olduğu bilinen işlem hükümsüzdür. İşlem; ölü doğduğundan, şirketin konusu değiştirilmeden ve yeniden yapılmadan, tarafların icazeti ile geçerli hale getirilemez.

VIII) Konu dışı işlemin, üçüncü kişi tarafından bilindiği dolayısıyla şirketi bağlamayacağı iddiasını ispat yükü, şirkete ve pek tabii onu temsilen sözkonusu işlemi yapan yönetim organına aittir. İşlemin konu dışı olduğunu bilen üçüncü kişi, kötü niyetli sayılmaktadır. Aynı durum yöneticiler hakkında da geçerlidir. Bilerek ve isteyerek konu dışı işlemi yapan yöneticilerin, karşı tarafın iyi niyetli olmadığını iddia ve ispat ederek işlemin hükümsüzlüğüne dayanması açıkça hakkın kötüye kullanılmasıdır (TMK m. 2/2).

IX) Kuvvetle muhtemeldir ki, konu hakkında bilinçli ve istekli olan taraflar, hükümsüzlüğe rağmen işlemi ifa ederek istedikleri sonuca ulaşacaklardır.

X) Terk edilen konu sınırlaması, temsil yetkisinin kapsamına ilişkin sınırlamalar kaldırılmadan uygulama alanı bulamayacaktır.

KAYNAKÇA

AKİPEK, Jale G.; AKINTÜRK, Turgut; ATEŞ KARAMAN, Derya, *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, İstanbul 2012.

ALIŞKAN, Murat, *Türk Ticaret Kanununa Göre Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Anonim Şirketleri Denetlemesi ve İlgili Fesih Davaları*, İstanbul 2007.

ANTALYA, O. Gökhan, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. I, İstanbul 2013.

ARKAN, Sabih, *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara 2011.

- ARKAN, Sabih, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na İlişkin Değerlendirmeler”, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Konferans, Bildiriler - Tartışmalar*, 13-14 Mayıs 2005, Ankara 2005, s. 43-60.
- AYHAN, Rıza; ÖZDAMAR, Mehmet; ÇAĞLAR, Hayrettin, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar*, Ankara 2012.
- BAHTİYAR, Mehmet, *Ortaklıklar Hukuku*, İstanbul 2012.
- BATTAL, Ahmet, “Kefalet Ehliyeti Yönünden Şahıs ve Sermaye Şirketleri”, *Banka ve Finans Hukuku Dergisi*, C. I, S. 2, 2012, s. 38-53.
- BİLGİLİ, Fatih; DEMİRKAPI, Ertan, *Şirketler Hukuku*, Bursa 2013.
- BİLGİLİ, Fatih; DEMİRKAPI, Ertan, *Ticari İşletme Hukuku*, Bursa 2012.
- BOZTOSUN, N. Ayşe; ÜNAL, Akın, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısındaki Ticaret Unvanına, İşletme Adına ve Haksız Rekabete İlişkin Hükümlerin Değerlendirilmesi”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 1, Y. 2005, s. 383-412.
- ÇAĞLAR, Hayrettin; ÇALIŞKAN, Esra, “Anonim Şirketlere Ait Taşınmazların Satımında Ehliyet ve Temsil Sorunları”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XIV, Y. 2010, S. 1, s. 61-85.
- ÇEKER, Mustafa, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Hukuku*, Adana 2013.
- DAVIES, Paul L., *Principles of Modern Company Law*, London 2008.
- DURAL, Mustafa; ÖĞÜZ, Tufan, *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*, İstanbul, 2009.
- EREN, Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul 2008.
- KARAHAN, Sami (Edit), *Şirketler Hukuku*, Konya 2012.
- KAYAR, İsmail, *Ticari İşletme Hukuku*, Ankara 2012.
- KERVANKIRAN, Emrullah, “Alman Hukuku’nda Business Judgment Rule’nin Kodifikasyonu – Türk ve Amerikan Hukuku ile Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, *Prof. Dr. Hüseyin ÜLGEN’e Armağan*, Birinci Cilt, İstanbul 2007, s. 249-263.
- MOROĞLU, Erdoğan, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ile Yürürlük ve Uygulama Kanunu Tasarısı Taslağı Değerlendirme ve Öneriler*, Ankara 2006.

- OĞUZMAN, M. Kemal; SELİÇİ, Özer; OKTAY ÖZDEMİR, Saibe, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, İstanbul 2011.
- ÖZSUNAY, Ergun, *Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler*, İstanbul 1982.
- POROY, Reha/YASAMAN, Hamdi, *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul 2012.
- PULAŞLI, Hasan, *6102 sayılı Türk Ticaret Kanuna Göre Şirketler Hukuku Şerhi*, C. I, Ankara 2011.
- PULAŞLI, Hasan, *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*, Ankara 2013.
- SERDER, Selen, *Anonim Şirketlerin Ehliyeti (Özellikle Ultra Vires Doktrini ile Sınırlandırılması)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 2009.
- SEROZAN, Rona, *Medeni Hukuk Genel Bölüm Kişiler Hukuku*, İstanbul 2011.
- ŞENER, Oruç Hami, *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku*, Ankara 2012.
- TEKİNALP, Ünal, *Yeni Anonim ve Limited Ortaklıklar Hukuku ile Tek Kişi Ortaklığının Esasları*, İstanbul 2011.
- TÜRK, Ahmet, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Geneli Ticaret Şirketlerine İlişkin Genel Hükümler ve Anonim Ortaklığa İlişkin Hükümlerinden Bazıları Hakkında Düşünceler”, *Prof. Dr. Fırat ÖZTAN’a Armağan*, C. II, Ankara 2010, s. 2163-2191.
- ÜLGEN, Hüseyin/TEOMAN, Ömer/HELVACI, Mehmet/KENDİGELEN, Abuzer/KAYA, Arslan/ NOMER ERTAN, N. Füsün, *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul 2009.
- ÜLGEN, Hüseyin, “Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti”, *Oğuzman’ın Anısına Armağan*, İstanbul 2000, s. 1283-1291.
- YILDIZ, Burçak, “TTK Tasarısı’nda Şirketlerin Ehliyeti ve Bu Bağlamda TTK m. 137 Hükümündeki “Ultra Vires” Sınırlamasının Yerindeliliğinin Değerlendirilmesi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y. 2006, C. 55, S. 1, s. 321-353.
- ZEVKLİLER, Aydın; ERTAŞ, Şeref; HAVUTÇU, Ayşe; GÜRPINAR, Damla, *Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk*, Ankara 2012.
- ZEVKLİLER, Aydın; ACABEY, Mehmet Beşir; GÖKYAYLA, K. Emre, *Medeni Hukuk*, Ankara 2000.